

SLOBODA IZRAŽAVANJA U DIGITALNOM PROSTORU SRBIJE

**SLOBODA IZRAŽAVANJA U DIGITALNOM
PROSTORU SRBIJE**
Analiza tužilačke i sudske prakse

Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM
avgust 2022. godine

Izdavač:

Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM
Kneza Miloša 4
11103 Beograd
www.yucom.org.rs

Priredili:

Milena Vasić
Kristina Todorović
Katarina Golubović
Milan Filipović

Za izdavača:

Katarina Golubović

Dizajn i prelom:

Ivana Zoranović,
Dosije studio

Iznete izjave i analize su isključivo autorske i ne odražavaju zvaničan stav niti su odobrene od strane Delegatskog doma ili Upravnog odbora Američke advokatske komore i ne predstavljaju stav ili politiku Američke advokatske komore. Štaviše, ništa u ovoj publikaciji se ne može smatrati pružanjem pravnih saveta za posebne slučajeve.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
I UVOD	7
II PREDMET I CILJ ANALIZE	8
III METODOLOŠKE NAPOMENE	9
IV STATISTIČKI PREGLED PROCESUIRANJA	10
1. Statistički pregled krivičnog gonjenja Višeg javnog tužilaštva u Beogradu - Posebnog odeljenja za Visokotehnološki kriminal	10
1.1 Ugrožavanje sigurnosti: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica	10
1.2 Proganjanje: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica	12
1.3 Izazivanje panike i nereda, Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja, Rasna i druga diskriminacija i Povreda ravnopravnosti: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica	12
2. Statistički prikaz prakse Višeg suda u Beogradu	15
3. Analiza statističkih podataka: odgovor pravosudnog sistema	17
V ANALIZA SUDSKE PRAKSE.	17
1. Sudska praksa za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ)	18
1.1 Javni funkcioneri kao oštećeni	18
1.2 Novinari kao oštećeni.	21
1.3 Žene, aktivisti, umetnici: ostali kao oštećeni	24
1.4 Ugrožavanje sigurnosti žena	24

1.5	Ugrožavanje sigurnosti aktivista	25
1.6	Elektronski kanali za pretnje	27
1.7	Sadržaj pretnji sankcionisanih zatvorom	28
2.	Sudska praksa za krivično delo Proganjanje (čl.138a KZ).	31
3.	Sudska praksa za krivično delo Izazivanje panike i nereda (čl. 343 KZ).	32
4.	Stavovi Apelacionog suda u Beogradu	33
4.1	Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138. st. 3 KZ)	33
4.2	Proganjanje (čl. 138a st. 1 tač. 2 KZ)	37
4.3	Mera bezbednosti: Oduzimanje predmeta izvršenja dela.	38
4.4	Izazivanje panike i nereda (čl. 343 st. 2 u vezi st. 1 KZ)	39
VI	ANALIZA PREZENTOVANIH PODATAKA	40
1.	Proganjanje (čl. 138a KZ)	41
1.1	Deljenje eksplicitnog pornografskog sadržaja (osvetnička pornografija).	41
2.	Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ)	43
VII	ZAKLJUČAK.	49
	Preporuke	50
VIII	ANEKS	51

PREDGOVOR

Analiza „Sloboda izražavanja u digitalnom prostoru: Analiza tužilačke i sudske prakse“ je izrađena uz podršku Inicijative za vladavinu prava Američke advokatske komore u okviru projekata „Zaštita slobode govora na internetu“. Projekat je imao za cilj imao davanje doprinosa stvaranju povoljnijeg okruženja za informacioni pluralizam i različitost mišljenja u sajber prostoru Srbije, sprovođenjem istraživanja o različitim oblicima kriminalizacije slobode govora, pružanjem besplatne pravne pomoći korisnicima društvenih mreža i aktivistima, kao i sprovođenjem treninga za jačanje otpornosti organizacija civilnog društva na ograničenja slobode izražavanja u sajber prostoru.

I UVOD

Sloboda izražavanja kao osnovno građansko i političko ljudsko pravo ima suštinsku ulogu u demokratskom društvu. Ovo pravo, podrazumeva slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja, bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice¹. U političkom i sociološkom kontekstu, sloboda izražavanja igra ulogu čuvara demokratskog društva, jer u društvu bez slobodne misli i načina da ova misao bude iskazana, nema ni prava na slobodne izbore, ni pluralizma ideja i mišljenja, a kako Evropski sud za ljudska prava naglašava u svojim brojnim presudama – bez pluralizma, nema ni demokratije.

Razvoj digitalnih tehnologija doneo je mogućnost da se ideje i misli šire brzinom kakva je samo pre par decenija bila nezamisliva. Pored profesionalnih informativnih portala koji polako ali sigurno zamenjuju tradicionalne medije, svaki korisnik društvenih mreža dobio je mogućnost da bude informacioni kanal

1 Čl. 10 Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, izmenjene u skladu sa Protokolom broj 11, Protokola uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Protokola broj 4 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kojim se obezbeđuju izvesna prava i slobode koji nisu uključeni u Konvenciju i Prvi Protokol uz nju, Protokola broj 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne, Protokola broj 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Protokola broj 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokola broj 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima: Službeni list SCG - Međunarodni ugovori, broj 9/2003-16, („Sl. list SCG - Međunarodni ugovori“, br. 9/2003, 5/2005 i 7/2005 - ispr. i „Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 12/2010 i 10/2015).

za sebe. Epidemija virusa COVID-19 i ograničenje slobode kretanja pojačali su značaj slobode izražavanja u digitalnom prostoru.

Kako govorimo o pravu koje nije apsolutno, već je podložno određenim ograničenjima, uz razvoj prava, razvila se i zloupotreba ovog prava. Od širenja lažnih vesti, preko različitih oblika uznemiravanja na internetu, širenja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti, sloboda izražavanja je pretrpela brojne zloupotrebe. Sloboda izražavanja može preći i na krivični teren, odnosno u nekim situacijama se reči kvalifikuju kao krivična dela. Ove reči mogu biti uperene prema „običnim građanima“, poznanicima, ređe nepoznatim licima, ali su često one uperene prema onima koje svi poznajemo, odnosno koji svojim aktivnostima utiču na naše živote. Tada najčešće govorimo o krivičnim delima u kojima su oštećeni javni funkcioneri. Javni život nalaže da se kritika mora čuti i trpeti, pa bi i zaštita pravosudnog sistema od kritika javnih funkcionera često morala da izostane ili da sankcija bude manje oštra prema kritičarima. Da li je pravosudni sistem izgradio efikasan mehanizam da adekvatno zaštiti žrtve tzv. e-verbalnih delikata ili je postao instrument pritiska na oštrije kritičare prema funkcionerima, može se proceniti analizom petogodišnjeg krivičnog gonjenja nadležnog tužilaštva i sudske prakse nadležnog suda.

II PREDMET I CILJ ANALIZE

Predmet ovog istraživanja su krivični postupci koji su vođeni od strane Višeg javnog tužilaštva u Beogradu - Posebnog odeljenja za visokotehnološki kriminal i nadležnih sudova, a koji su najčešće povezivani sa slobodom izražavanja u digitalnom prostoru. Period obuhvaćen istraživanjem je 1.1.2017 - 1.1.2022. godine. Cilj istraživanja je da se identifikuju pritisci na novinare, aktiviste i obične građane, ali i problemi sa kojima se suočavaju ova lica kada pokušavaju da zaštite svoja prava pred sudom. Uticaj postupaka koji se vode protiv pojedinaca zbog navodnih pretnji usmerenih prema javnim funkcionerima koji po prirodi svog zanimanja imaju veću obavezu da trpe kritiku bio je u posebnom fokusu ove analize. U pozadini je potreba za razlikovanjem realnih opasnosti poput širenje govora mržnje i napada na pojedince i ranjive grupe od ugrožavanja slobode izražavanja zbog kritičkih stavova izraženih na društvenim mrežama, što doprinosi rastu autocenzure. Analiziraju se krivična dela koja smo kroz dugogodišnju praksu Komiteta pravnika za ljudska prava – YUCOM u pružanju pravne pomoći identifikovali kao najčešća u obraćanjima građana, a koja se odnose upravo na slobodu izražavanja na internetu. Ova krivična dela su: ugrožavanje sigurnosti čl.

138 Krivičnog zakonika Republike Srbije², izazivanje panike i nereda, čl. 343 KZ-a, pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja, čl. 309 KZ-a, proganjanje, čl. 138a KZ-a, rasna i druga diskriminacija, čl. 387 KZ-a i povreda ravnopravnosti iz čl. 128 KZ-a.³

III METODOLOŠKE NAPOMENE

Prilikom izrade analize upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja⁴ Višem javnom tužilaštvu u Beogradu - Posebnom odeljenju za visokotehnoški kriminal, Višem sudu u Beogradu, kao sudu koji je nadležan za postupanje u ovim predmetima, kao i Apelacionom sudu u Beogradu koji je nadležan za postupanje u ovim predmetima po žalbi.

Od Posebnog odeljenja za visokotehnoški kriminal dobili smo značajan i obiman odgovor, koji uključuje i godišnje izveštaje o radu ovog tužilaštva koji inače nisu javno dostupni. Deo traženih informacija ipak nije dostavljen što je otežalo izradu analize.

Viši sud u Beogradu omogućio nam je uvid u 78 pravnosnažnih presuda koje su vođene pred ovim sudom, budući da zbog velikog obima predmeta ovaj sud nije bio u mogućnosti da anonimizira i dostavi sve presude.

Apelacioni sud u Beogradu dostavio nam je 41 presudu u žalbenim postupcima koje je pred ovim sudom vodilo Više javno tužilaštvo - Posebno odeljenje za visokotehnoški kriminal.

U svrhe dubljeg istraživanja predmeta analize, obavili smo intervju sa predstavnicima nevladinih organizacija i advokatima koji su se posebno bavili temom slobode izražavanja na internetu i zastupali okrivljene i oštećene.

- 2 Krivični zakonik Republike Srbije („Sl. glasnik RS“, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).
- 3 Posebno odeljenje za visokotehnoški kriminal je nadležno za postupanje u ovim krivičnim delima onda kada se kao objekat ili sredstvo izvršenja javljaju računari, računarski sistemi, računarske mreže i računarski podaci.
- 4 Zahtevi za pristup informacija javnog značaja su dostupni u Aneksu.

IV STATISTIČKI PREGLED PROCESUIRANJA

1. Statistički pregled krivičnog gonjenja Višeg javnog tužilaštva u Beogradu - Posebnog odeljenja za Visokotehnološki kriminal

Više javno tužilaštvo u Beogradu-Posebno odeljenje za visokotehnološki kriminal (dalje: Posebno tužilaštvo, na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, dostavilo je zvanične informacije o podnetim krivičnim prijavama za dela Ugrožavanje sigurnosti i Proganjanje u periodu od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine,) koje se vrše elektronskim putem, a za koje je ovo tužilaštvo nadležno.

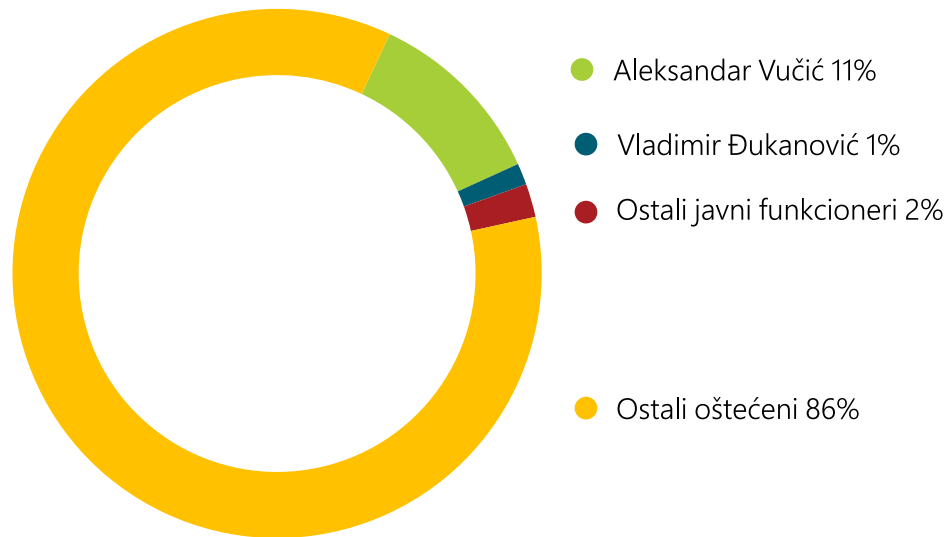
- 1.1 Ugrožavanje sigurnosti: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica

Za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (138 KZ) podneto je ukupno 687 krivičnih prijava.

Posmatrajući krivične prijave sa aspekta oštećenog, tj. ugroženog lica, uočava se da su u čak 100 slučajeva ugrožena lica najviši javni funkcioneri.

77 krivičnih prijava podneto je zbog ugrožavanja sigurnosti učinjenog na štetu predsjednika Republike Srbije Aleksandra Vučića, odnosno 11,2% od ukupnog broja krivičnih prijava za ovo krivično delo. 9 krivičnih prijava podneto je zbog ugrožavanja sigurnosti narodnog poslanika u Narodnoj skupštini Republike Srbije Vladimira Đukanovića dok je 14 krivičnih prijava je podneto zbog ugrožavanja sigurnosti ostalih javnih funkcionera⁵.

Oštećeni u krivičnim postupcima za Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ)

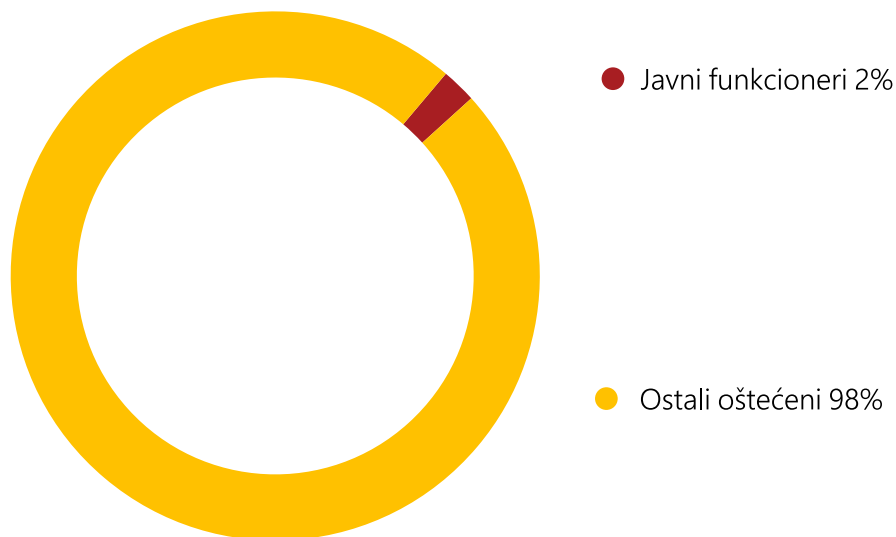
- 5 Budući da se ne vodi posebna evidencija o javnim funkcionerima kao oštećenima, informacije su tražene u pogledu pomenice navedenih javnih funkcionera: Predsednik Aleksandar Vučić, Predsednica Vlade, Ana Brnabić, narodni poslanik Vladimir Đukanović, ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin, ministar odbrane Nebojša Stefanović, ministar finansija Siniša Mali, ministar prosvete nauke i tehnološkog razvoja Branko Ružić, ministar poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Branislav Nedimović, ministarka rudarstva i energetike Zorana Mihajlović, ministarka kulture i informisanja Maja Gojković, ministarka pravde Maja Popović, ministarka privrede Anđelka Atanasković, ministarka zaštite životne sredine Irena Vujović, ministar građevinarstva saobraćaja i infrastrukture Tomislav Momirović, ministarka trgovine turizma i telekomunikacija Tatjana Matić, ministarka državne uprave i lokalne samouprave Marija Obradović, ministarka za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Gordana Čomić, ministar spoljnih poslova Nikola Selaković, ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović, ministar zdravlja Zlatibor Lončar, ministarka za rad, zapošljavanje boračka i socijalna pitanja Darija Kisić Tepavčević, ministar za brigu o porodici i demografiju Ratko Dmitrović, ministar omladine i sporta Vanja Udovičić, ministar za brigu o selu Milan Krkobabić i ministri bez portfelja – Nenad Popović i Novica Tončev.

1.2 Proganjanje: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica

Za krivično delo proganjanje (138a KZ), u petogodišnjem periodu obuhvaćenim istraživanjem, podneto je ukupno 235 krivičnih prijava.

U ukupno pet krivičnih prijava, kao žrtve proganjanja su navedeni javni funkcioneri.

Oštećeni u krivičnim postupcima za Proganjanje (čl. 138a KZ)

1.3 Izazivanje panike i nereda, Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja, Rasna i druga diskriminacija i Povreda ravnopravnosti: Broj krivičnih prijava i funkcioneri kao ugrožena lica

Za krivična dela Izazivanje panike i nereda (čl. 343 KZ), Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja (čl. 309 KZ), Rasna i druga diskriminacija (čl. 387 KZ) i Povreda ravnopravnosti (čl. 128 KZ) Posebno tužilaštvo je dostavilo samo deo traženih informacija, odnosno dostavilo je svoje izveštaje o radu za period 2017.-2020. godina.

Može se primetiti značajan skok krivičnih prijava za Izazivanje panike i nereda u 2020. u odnosu na prethodnu godinu (+4000%). U poređenju sa tim, broj krivičnih prijava za Rasnu i drugu diskriminaciju i Povredu ravnopravnosti je veoma mali tokom celog perioda.

Tabela br. 1 : Podnete krivične prijave u periodu 2017.-2020. godina

Krivično delo	Podnete krivične prijave
Izazivanje panike i nereda	58
Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja	10
Rasna i druga diskriminacija	9
Povreda ravnopravnosti	8

Izveštaji o radu Posebnog tužilaštva ne sadrže informacije o oštećenim licima, pa nema podataka o oštećenima za navedena krivična dela. Međutim, iz same prirode ovih krivičnih dela može se zaključiti da se u ovim predmetima javni funkcioneri ne pojavljuju u svojstvu oštećenih.

1.3.1 Odbačene krivične prijave

Posebno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal odbacilo je značajan broj krivičnih prijava iz razloga jer prijavljeno delo nije krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, ili zato što ne postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti (čl. 284 ZKP).

Iz tih razloga je za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti odbačeno 47 krivičnih prijava, od kojih se u 39 krivičnih prijava kao ugroženo lice javljaju funkcioneri (predsednik Republike, narodni poslanik, predsednik Vlade, članovima Vlade, sudiji Ustavnog suda, sudiji, javnom tužiocu i zameniku javnog tužioca, advokatu, policijskom službeniku i licu koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja).

Za krivično delo Proganjanje odbačeno je 72 krivične prijave, za krivično delo Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja odbačeno je 5 krivičnih prijava, dok je za Izazivanje panike i nereda odbačeno 47 krivičnih prijava.

Odbačene krivične prijave (čl. 284 ZKP)

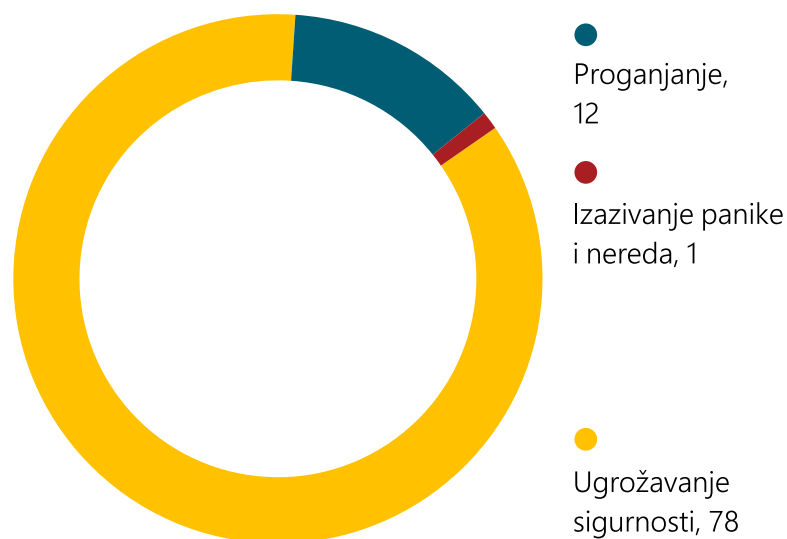
1.3.2 Odbačene krivične prijave uz primenu oportuniteta

Posebno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal je u značajnom broju predmeta izdalo naredbu o odlaganju krivičnog gonjenja, odnosno primenilo načelo oportuniteta (čl. 283 ZKP). Naredbom se na ulazi u pitanje da li je osumnjičeni izvršio krivično delo, već se krivična prijava odbacuje nakon što u zadanom roku osumnjičeni izvrši neku od obaveza, najčešće kada uplati određena novčana sredstva u humanitarne svrhe.

Primenom načela oportuniteta je za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti odbačeno 78 krivičnih prijavi, od kojih se u 24 krivične prijave kao ugroženo lice javljaju funkcioneri (predsednik Republike, narodni poslanik, predsednik Vlade, članovima Vlade, sudiji Ustavnog suda, sudiji, javnom tužiocu i zameniku javnog tužioca, advokatu, policijskom službeniku i licu koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja).

Za krivično delo Proganjanje odbačeno je 12 krivičnih prijavi, dok je za Izazivanje panike i nereda odbačena 1 krivična prijava.

Odbačene krivične prijave (čl. 283 ZKP - oportunitet)

2. Statistički prikaz prakse Višeg suda u Beogradu

Prema informacijama dobijenim na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, u periodu od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine, pred Višim sudom u Beogradu (dalje: Viši sud) donete su sledeće presude u postupcima vođenim za krivična dela obuhvaćena istraživanjem.

- Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ) - doneto je 100 presuda koje su pravosnažne, u kojima je okrivljene gonilo Posebno tužilaštvo za visokotehnoški kriminal, od kojih je 48 presuda donetih na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela.
- Izazivanje panike i nereda (čl. 343 KZ) - u slučaju kada je optužni akt podnet od strane Posebnog tužilaštva doneto je 10 pravosnažnih presuda, od kojih je pet po sporazumu o priznanju krivičnog dela.
- Proganjanje (čl. 138a KZ) - doneto je 18 pravosnažnih presuda, od kojih je 12 po sporazumu o priznanju krivičnog dela.

- Rasna i druga diskriminacija (čl. 387. KZ) - donete su dve pravnosnažne presude, obe po sporazumu o priznanju krivičnog dela.
- Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja i povreda ravnopravnosti (čl. 309. i 128 KZ) - nije bilo pravnosnažnih presuda.

Tabela br. 2 : Osuđujuće presude u periodu 2017.-2022.

Krivično delo	Ukupno presuda	Presude na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela
Ugrožavanje sigurnosti	100	48
Izazivanje panike i nereda	10	5
Proganjanje	18	12
Rasna i druga diskriminacija	2	2
Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja	-	-
Povreda ravnopravnosti	-	-

3. Analiza statističkih podataka: odgovor pravosudnog sistema

Primetan je veliki disparitet između ukupnog broja krivičnih prijava (687) za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti i broja usvojenih pravosnažnih presuda (100).⁶ Imajući u vidu i broj odbačenih krivičnih prijava (125), ostalo je nerešeno čak 462 predmeta. U 63 predmeta odbačene su krivične prijave za kvalifikovani oblik ugrožavanja sigurnosti, u kome su oštećena lica javni funkcioneri (čl. 138 st. 3), pri čemu u odgovoru Posebnog odeljenja za visokotehnoški kriminal nije tačno opredeljeno svojstvo oštećenog.

Slično tome, disparitet se vidi i kod podnetih prijava za krivično delo Proganjanje u periodu istraživanja, što je i period od kada je izmena Krivičnog zakonika kojom se uvodi ovo krivično delo stupila na snagu. Od 235 podnetih krivičnih prijava, prema podacima dobijenim od Posebnog odeljenja odbačeno je 60 krivičnih prijava, a prema podacima dobijenim iz Višeg suda, doneto je 18 pravosnažnih presuda, što znači da u trenutku pisanja ovog teksta postoji 157 nerešenih predmeta za ovo krivično delo.

V ANALIZA SUDSKE PRAKSE

Za potrebe analize sudske prakse, izvršen je uvid u presude Višeg suda u Beogradu i Apelacionog suda u Beogradu. Tako je Viši sud u Beogradu omogućio uvid u 76 pravosnažnih presuda, od kojih je 72 presude bilo za Ugrožavanje sigurnosti i 4 presude za Proganjanje. Apelacioni sud u Beogradu dostavio nam je 41 presudu u žalbenim postupcima koje je pred ovim sudom vodilo Više javno tužilaštvo - Posebno odeljenje za visokotehnoški kriminal.

Postupci i njihov ishod su pre svega sagledani sa stanovišta vrste oštećenih lica, i u odnosu na to su sagledavani dugotrajnost postupka, izrečene mere prema okrivljenim licima, ishod postupaka. Radi približavanja stavova sudija prema određenim izjavama, u analizi prenosimo sadržinu pretnji koje su kvalifikovane kao podobne da izazovu osećaj ugroženosti.

6 Predsednik Aleksandar Vučić se u svojstvu oštećenog pojavljuje u 77 krivičnih prijava u pogledu kojih je usvojeno 25 pravosnažnih presuda.

1. Sudska praksa za krivično delo Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ)
 - 1.1 Javni funkcioneri kao oštećeni

Za kvalifikovani oblik ugrožavanja sigurnosti (čl. 138. stav 3. KZ-a)⁷, od 45 pravnosnažnih presuda najveći broj (25) se odnosilo na oštećenog Aleksandra Vučića u svojstvu predsednika Republike i njegove prethodne funkcije predsednika Vlade. Od 25 presuda samo dve su oslobađajuće i odnose se na vremenski period kada je oštećeni bio predsednik Vlade. U 18 krivičnih postupaka zaključen je sporazum o priznanju krivičnog dela.

Tabela br. 3 : Uvid u presude za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (član 138. stav 3. KZ) – oštećeni Aleksandar Vučić

Broj presuda	Oslobađajuće presude	Osuđujuće presude	Na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela
25	2	23	18

U 11 slučajeva je bila određena mera obezbeđenje prisustva okrivljenog iz člana 188. ZKP i to u osam slučajeva je bio određen pritvor kao najstroža mera, a u tri slučaja određena je zabrana napuštanja stana.

⁷ Ko delo iz stava 1. ovog člana učini prema predsedniku Republike, narodnom poslaniku, predsedniku Vlade, članovima Vlade, sudiji Ustavnog suda, sudiji, javnom tužiocu i zameniku javnog tužioca, advokatu, policijskom službeniku i licu koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja u vezi sa poslovima koje obavlja, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

Tabela br. 4: Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog i trajanje postupka – oštećeni Aleksandar Vučić

Mere obezbeđenja prisustva	Trajanje postupka				
	Pritvor	Zabrana napuštanja stana	1–3 meseca	4–8 meseci	1 godina i duže
11 predmeta	8	3	11 predmeta	9 predmeta	5 predmeta

Što se tiče krivičnih sankcija, u pet slučajeva određen je безусловni zatvor i to u tri slučaja osam meseci zatvora, u jednom slučaju četiri meseca zatvora i u jednom slučaju 11 meseci zatvora, s tim što se u poslednjem slučaju radilo o više krivičnih dela u sticaju. U tri slučaja određena je zatvorska kazna koju osuđeni izdržava u prostorijama u kojima stanuje (kućni zatvor) i to u trajanju od osam, šest i tri meseca. Uslovna osuda izrečena je u devet slučajeva u trajanju od jedne do tri godine.

Kada je dužina postupka u pitanju, u 11 slučajeva postupak je trajao od jednog do tri meseca, u devet slučajeva od učinjenog dela do donošenja pravnosnažne presude proteklo je četiri do osam meseci, a u pet slučajeva postupak je trajao godinu dana ili duže.

Ni u jednom od ovih postupaka oštećeni nije svedočio o subjektivnom osećaju ugroženosti, već su to činili predstavnici njegovog obezbeđenja.

Tabela br. 5 - Izrečene sankcije – oštećeni Aleksandar Vučić

Kazna zatvora	Trajanje postupka							Uslovna osuda
	11 meseci	8 meseci	4 meseca	Kućni zatvor	8 meseci	6 meseci	3 meseca	1–3 godine
5	1	3	1	3	1	1	1	9

U periodu od 1. 7. 2017. do 1. 1. 2022. godine podneto je 77 krivičnih prijavi za ugrožavanje sigurnosti predsednika Republike Aleksandra Vučića, a doneto 25 pravnosnažnih presuda, od čega svega dve oslobađajuće. U odgovoru Posebnog tužilaštva dostavljena je samo informacija o ukupnom broju odbače-

nih krivičnih prijava (63)⁸ za kvalifikovani oblik ugrožavanja sigurnosti (čl. 138. stav 3. KZ), ali je informacija o broju krivičnih prijava odbačenih u pogledu predsednika Vučića i drugih javnih funkcionera obuhvaćenih ovim istraživanjem izostala.

Stoga se opravdano može postaviti pitanje da li se podnošenje krivične prijave za ugrožavanje sigurnosti predsednika Republike koristi kao mehanizam pritiska na građane i ograničavanje prava na slobodu izražavanja, a naročito imajući u vidu praksu Apelacionog suda u Beogradu. Ni u jednom predmetu u koji je Komitet pravnika za ljudska prava izvršio uvid, predsednik Republike nije dao iskaz kao oštećeni u postupku, već su to činili pripadnici njegovog obezbeđenja. Na ovakav zaključak naročito ukazuje presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po3 35/20, kojom je okrivljena oslobođena u drugostepenom postupku, nakon što je provela šest meseci u pritvoru u toku trajanja krivičnog postupka.

Kada su ostali javni funkcioneri zaštićeni članom 138. stav 3. KZ u pitanju, doneto je devet pravosnažnih presuda od kojih su dve oslobađajuće, a u četiri slučaja zaključen je sporazum o priznanju krivičnog dela. U tri slučaja izrečena je mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i to u jednom slučaju pritvor i u dva slučaja zabrana napuštanja stana. Izrečene su dve zatvorske kazne, jedna u trajanju od godinu dana i jedna u trajanju od dve godine i dva meseca, s tim što se u potonjem slučaju radilo o sticaju više krivičnih dela. U ostalim slučajevima izrečene su uslovne osude u rasponu od jedne do četiri godine. U oba slučaja u kojima su donete oslobađajuće presude, oštećeni su bili policijski službenici.

Tabela br. 6: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (član 138. stav 3. KZ) – oštećeni drugi javni funkcioneri

Broj presuda	Oslobađajuće presude	Osuđujuće presude	Na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela	Kazna zatvora	Uslovna osuda		
					2 godine i 2 meseca	1 godina	1–4 godine
9	2	7	4	2	1	1	5

8 39 krivičnih prijava odbačenih na osnovu čl. 284 ZKP-a i 24 na osnovu čl. 283 ZKP-a (primenom načela oportuniteta).

1.2 Novinari kao oštećeni

Kada se o oštećenim novinarima radi, u deset pravnosnažnih presuda u koje smo imali uvid oštećeni su bili lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti informisanja. U svim slučajevima donete su osuđujuće presude, a u pet slučajeva zaključen je sporazum o priznanju krivičnog dela. U četiri slučaja određena je mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i to u dva slučaja pritvor i u dva slučaja zabrana napuštanja stana. Za ugrožavanje sigurnosti novinara izrečene su dve zatvorske kazne i to u trajanju od šest meseci i godinu dana. U jednom slučaju određeno je da osuđeni izdržava kaznu u prostorijama u kojima stanuje.

S obzirom na to da je Opšte obavezno uputstvo Republičkog javnog tužioca kojim se ustanovljava posebna evidencija za krivična dela kada su izvršena na štetu lica koja se bave poslovima od javnog značaja u oblasti javnog informisanja u vezi poslova koje obavljaju doneto u decembru 2020. godine, za istraživani period nemamo podatak o ukupnom broju krivičnih prijava podnetih za krivično delo ugrožavanje sigurnosti učinjenih na štetu novinara Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal.

Prema podacima koje objavio portal bezbedninovinari.rs⁹, samo tokom 2020. i 2021. godine Tužilaštvu za visokotehnološki kriminal podneta je 41 krivična prijava zbog Ugrožavanja sigurnosti novinara. U istraživanju koje je 18. 5. 2022. godine objavio BIRN¹⁰ navodi se:

„Kako bi ilustrovao postupanje ovog tužilaštva, BIRN je Zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja tražio podatke o ukupnom broju podnetih krivičnih prijava, broju odbačenih prijava, optuženja, sporazuma o priznanju krivičnog dela i presuda.

Umesto odgovora iz Tužilaštva za visokotehnološki kriminal dobili smo godišnje izveštaje o radu iz kojih nije bilo moguće utvrditi navedene trendove prema krivičnim delima na koja se odnose.

„Tužilaštvo ne vodi evidencije po svakom odvojenom krivičnom delu, nemamo nezavisnu i veliku statističku službu koja se time bavi. To rade naše pisarnice, objašnjava tužilac za visokotehnološki kriminal Branko Stamenković.“

9 <https://bezbedninovinari.rs/> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine] .

10 „Ugrožavanje sigurnosti novinara: Retke presude i dugo čekanje na pravdu“, Natalija Jovanović, BIRN, 18. maj 2022. dostupno na: <https://birn.rs/ugrozavanje-sigurnosti-novinara-retke-presude-i-dugo-cekanje-na-pravdu/>, [pristupljeno 10. 08. 2022. godine] .

Slično iskustvu koje je imao BIRN, Posebno tužilaštvo u svom odgovoru YUCOM-u nije dostavilo informaciju o broju krivičnih prijava koje se odnosi na kvalifikovani oblik ugrožavanja sigurnosti (čl. 138 st.3), niti o broju onih u kojima su novinari bili oštećeni. Iz dostavljenih informacija nije moguće ni posredno doći do zaključka o ukupnom broju nerešenih predmeta, niti o broju nerešenih predmeta u kojima su oštećeni novinari. U odnosu na javno dostupne podatke koji obuhvataju samo deo perioda obuhvaćenog istraživanjem (2020. i 2021.godina), može se zaključiti da je broj donetih presuda (10) u predmetima u kojima su novinari bili oštećeni nesrazmerno mali u odnosu na broj podnetih krivičnih prijava.

Pod pretpostavkom da je broj krivičnih prijava za ugrožavanje sigurnosti novinara bio ujednačen tokom perioda istraživanja dolazimo do broja od preko 100 krivičnih prijava i svega 10 donetih presuda. Ovo je znatno manje u odnosu na broj presuda u predmetima u kojima je oštećeni bio predsednik Aleksandar Vučić. Međutim, kada govorimo o dužini trajanja postupaka, merama za obezbeđivanje prisustva okrivljenih i izrečenim sankcijama, prikupljeni podaci ne ukazuju na značajne razlike u postupanju. Ono što svakako pada u oči je značajno veći udeo sporazuma o priznanju krivice u osuđujućim presudama (18 od 23) kada je oštećeni Aleksandar Vučić, u odnosu na sve druge postupke za ugrožavanje sigurnosti (25 od 77).

U praksi Komiteta pravnik za ljudska prava – YUCOM pokazalo se da ugrožavanje sigurnosti novinara kada je učinjeno u multimedijalnoj formi ne nailazi na razumevanje Posebnog tužilaštva za visokotehnološki kriminal. Novinarka, Snežana Čongradin podnela je u oktobru 2021. godine krivičnu prijavu Posebnom tužilaštvu u kojoj je dostavila audio, video i tekstualne poruke koje je primila od njoj nepoznatog lica preko društvene mreže Facebook.

U audio porukama mogao se čuti izuzetno agresivan ton osumnjičenog, a na video poruci se vidi lice koje snima sebe kako dodiruje glavu oštećene na televizijskom ekranu na kom je pustio njenu izjavu emitovanu na internetu. Sadržaj svih poruka odnosio se na to da je oštećena sada „njegova briga“, a u čak 4 poruke pominje da mu je oštećena uznemirila pirane na suvom. U jednoj od poruka pominje se i „dupe puno vrata“ kao seksualna aluzija. Gledano u celokupnom kontekstu, sadržaj koji je oštećena primila je izuzetno uznemirujući, objektivno, čak i za osobu kojoj nije adresiran, ali je Posebno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal odlučilo da u konkretnom slučaju odbaci krivičnu prijavu jer nisu ispunjeni elementi bića krivičnog dela.

Tužilaštvo u obrazloženju navodi da se u konkretnom slučaju radi o komunikaciji koja odstupa od uobičajene i pristojne, ali ne vidi jasnu i nedvosmislenu pretnju da će osumnjičeni napasti na život ili telo oštećene. Ovom prilikom tužilaštvo nije uzelo u obzir simboliku pirane kao ekstremno predatorske vrste ribe sa oštrim zubima, kao ni konkludentnu pretnju izraženu u stavljanju šake na ekran na kojoj se nalazi glava oštećene novinarkе. Protiv rešenja je izjavljen prigovor Apelacionom tužilaštvu u Beogradu, a u momentu pisanja ovog izveštaja o istom prigovoru još uvek nije odlučeno.

Neposredan povod za poruke upućene novinarki bio je njena izjava da je Republika Srpska genocidna tvorevina. Tužilaštvo nije uzelo u obzir ni činjenicu da je okrivljeni nastavio da na drugoj društvenoj mreži objavljuje slične sadržaje koji su upućeni direktno oštećenoj, odnosno ovu okolnost nije ni istražilo, pa je zaključilo da nema ni elementa krivičnog dela Proganjanje.

Tabela br. 7: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (čl. 138. st. 3. KZ) – oštećeni novinari

Broj presuda	Oslobađajuće presude	Osuđujuće presude	Na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela	Kazna zatvora	Kazna zatvora		Kućni zatvor
					1 godina	6 meseci	
10	-	10	5	2	1	1	1

Što se tiče trajanja postupka, u tri slučaja postupak je trajao od jednog do tri meseca, u dva slučaja postupak je trajao od četiri do osam meseci, a u dva slučaja postupak je trajao duže od 12 meseci, s tim što za tri postupka nemamo podatke o dužini trajanja.

Tabela br. 8: Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog i trajanje postupka – oštećeni novinari

Mere obezbeđenja prisustva	Pritvor	Zabrana napuštanja stana	Trajanje postupka			
			1–3 meseca	4–8 meseci	1 godina i duže	Nema podatka
4 predmeta	2	2	3 predmeta	2 predmeta	2 predmeta	3 predmeta

1.3 Žene, aktivisti, umetnici: ostali kao oštećeni

U slučajevima kada oštećeni nisu potpadali pod neku od kategorija posebno zaštićenih lica, izvršili smo uvid u 22 presude u kojima su oštećeni: u devet slučajeva žene, u osam slučajeva aktivisti ili umetnici, a u četiri slučaja pretnje koje su dobijali oštećeni nisu prouzrokovane posebnim ličnim svojstvom oštećenog. Od 22 presude doneto je 20 osuđujućih i dve oslobađajuće presude, od kojih je jedna zbog apsolutne zastarelosti dok je u drugoj tužilaštvo odustalo od krivičnog gonjenja. Zaključeno je pet sporazuma o priznanju krivičnog dela.

Tabela br. 9: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (član 138. stav 1. KZ)

Broj presuda	Oslobađajuće presude	Zastarelost	Odustanak od gonjenja	Osuđujuće presude	Na osnovu sporazuma o priznanju krivice	Žene	Oštećeni		
							Aktivisti ili umetnici	Ostali	
22	2	1	1	20	5	9	8	4	

1.4 Ugrožavanje sigurnosti žena

U slučajevima gde su se kao oštećene pojavljivale žene, koji se zbog prirode pretnji mogu okarakterisati kao slučajevi rodno zasnovanog nasilja, mera obezbeđenja prisustva okrivljena određena je u samo jednom slučaju i to u slučaju kada je oštećena bila maloletnica. U istom slučaju izrečena je i jedina

zatvorska kazna. U jednom slučaju izrečena je novčana kazna, a u šest slučajeva izrečena je uslovna osuda u rasponu od jedne do tri godine.

Kada se radi o trajanju postupka, samo u jednom slučaju je postupak trajao manje od tri meseca, dok je sedam postupaka trajalo duže od godinu dana i to čak dve i po godine u dva postupka, tri godine u dva postupka i u jednom postupku četiri i po godine, u kom je ujedno i proglašena apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja. U svim slučajevima koji su trajali duže od godinu dana odgovornost je najvećim delom na tužilaštvu jer je od učinjenog dela do podnošenja optužnog akta prolazilo i po više od dve godine.

Uz razumevanje da se za kvalifikovani oblik krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 KZ) postupa hitno zbog značaja poslova koji obavljaju zaštićena lica, dužina postupka u slučajevima rodno zasnovanog nasilja značajno utiče na oštećene koje su prijavile ugrožavanje sigurnosti, na njihovu viktimizaciju i produženi osećaj straha za sopstvenu bezbednost. Ovakvo postupanje značajno demotiviše žrtve da uopšte prijavljuju krivična dela i po pravilu to čine tek kada ozbiljnost pretnji pređe određenu granicu njihovog trpljenja, a što se pokazalo u praksi pružanja pravne pomoći žrtvama rodno zasnovanog nasilja.

Tabela br. 10: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanje sigurnosti – žene kao oštećene

Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog	Kazna			Trajanje postupka			
	Zatvor	Novčana kazna	Uslovna osuda	< 3 meseca	2 i po godine	3 godine	4 i po godine
1	1	1	6	1 predmet	2 predmeta	2 predmeta	1 predmet

1.5 Ugrožavanje sigurnosti aktivista

U postupcima u kojima su se kao oštećeni javljali aktivisti i umetnici dosuđena je jedna zatvorska kazna u trajanju od četiri meseca, kao i četiri uslovne osude u trajanjima od dve odnosno tri godine. U dva slučaja kazna je određena u prostorijama u kojima stanuje (kućni zatvor). U jednom slučaju određena je mera pritvora, a u jednom mera zabrane napuštanja stana.

Postupci su uglavnom trajali od tri do šest meseci, a u dva slučaja su trajali tri i po godine, s tim što je u oba slučaja od učinjenog dela do podizanja optužnog predloga Posebnog tužilaštva za visokotehnološki kriminal prošlo tri godine.

*Tabela br. 11: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanja sigurnosti
– oštećeni aktivisti ili umetnici*

Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog	Pritvor	Zabrana napuštanja stana	Zatvor	Kazna		Trajanje postupka	
				Kućni zatvor	Uslovna osuda	3–6 meseci	3 i po godine
2	1	1	1	2	4	6	2

U ostalim slučajevima, kada oštećeni nije doživio pretnje zbog određenog ličnog svojstva, izrečene su tri uslovne osude i jedna zatvorska kazna. Jedan postupak je trajao sedam meseci, a dva postupka su trajala duže od godinu dana.

U jednom od slučajeva iz prakse Komiteta pravnika za ljudska prava – YUCOM, Viši sud u Beogradu doneo je oslobađajuću presudu za krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138 st. 1 učinjeno na štetu oštećenih, aktivistkinja nevladine organizacije Žena u crnom, koju je kasnije i potvrdio Apelacioni sud u Beogradu.

Osumnjičeni, inače široj javnosti poznata ličnost, jer je vodio dnevnik na televiziji sa nacionalnom frekvencijom, a kasnije bio i potparol specijalne jedinice MUP-a, koji kao javna ličnost ima veliki broj pratilaca na svom Facebook nalogu, pred akciju Žena u crnom povodom obeležavanja 15 godina od zločina nad albanskim civilima na Kosovu, postavio post u kome je napisao: „Mislim da ovo ne bi trebalo da se održi. Gospodo huligani, Delije, Grobari, Radovci, Firmaši, umesto da trošite pesnice između sebe, a veliki ste rodoljubi udružite se i podelite po pički onome kome treba da se da po pički...“.

U prvostepenoj odluci, Viši sud u Beogradu navodi da reč „Mislim“ upotrebljena u spornoj objavi predstavlja samo razmišljanje osumnjičenog i predstavlja isključivo razmišljanje o najavljenom događaju, kao i poruku patriotske prirode. Više javno tužilaštvo uložilo je žalbu na ovo odluku, ispravno rezonujući da samo prvi deo poruke predstavlja mišljenje osumnjičenog, a druga rečenica direktan poziv na nasilje. Apelacioni sud u Beogradu je odbio žalbu tužilaštva i potvrdio oslobađajuću presudu, kao i stav prvostepenog suda da „napisani status u sebi ne sadrži jasnu i nedvosmislenu pretnju da će okrivljeni lica koja se navode bez poimeničnog navođenja nego kao pripadnici navijačkih grupa napasti na život i telo oštećenih“.

Sud prilikom donošenja odluke nije uzeo u obzir činjenicu da su aktivistkinje ove organizacije neposredno nakon objave osumnjičenog doživele nekoliko različitih vrsta napada (protest navijačkih grupa ispred njihove kancelarije, kao i potpisivanje peticije stanara zgrade da se organizacija preseli na drugu lokaciju), niti je ovo smatrao relevantnim, budući da su oštećene svedočile o tome da redovno trpe pretnje i pritiske na svoj rad.

Tabela br. 12: Uvid u presude za krivično delo ugrožavanja sigurnosti – ostali oštećeni

Zatvor	Kazna		Trajanje postupka	
	Uslovna osuda	7 meseci	> 1 godine	
1	3	1	2	

U slučaju kvalifikovanog oblika Ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. stav 2, kada je delo učinjeno prema više lica, ili ako je delo izazvalo uznemirenost građana ili druge teške posledice, izvršili smo uvid u osam presuda, od kojih je sedam osuđujućih a jedna oslobađajuća. U četiri slučaja oštećene su bile žene, a u četiri aktivisti ili umetnici. Ni u jednom slučaju nije određen pritvor kao mera obezbeđivanja prisustva okrivljenog, a od izrečenih sankcija u dva slučaja određena je kazna zatvora koja se izdržava u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, a u pet slučajeva određena je uslovna osuda u rasponu od dve do četiri godine.

Tabela br. 13 : Uvid u presude za krivično delo ugrožavanja sigurnosti (član 138. stav 2. KZ)

Broj presuda	Oslobađajuće presude	Osuđujuće presude	Kazna				Oštećeni	
			kućnog zatvora	Uslovna osuda	Određen pritvor	Žene	Aktivisti ili umetnici	
8	1	7	2	5	-	4 predmeta	4 predmeta	

1.6 Elektronski kanali za pretnje

Kao dominantan kanal za upućivanje pretnji izdvaja se društvena mreža Facebook u čak 43 slučaja. Osim Fejsbuka, pretnje su upućivanje i putem društvene mreže Twitter – u 10 slučajeva i društvene mreže Instagram – 10 slučajeva. U ostalim slučajevima izdvajaju se komentari na informativnim portalima, blogovima, e-mail prepiske, Viber, SMS i pornografski internet sajтови.

1.7 Sadržaj pretnji sankcionisanih zatvorom

Od 66 osuđujućih presuda u 18 presuda izrečene su zatvorske kazne, uključujući tu i izvršenje kazne u prostorijama u kojima osuđeni stanuje (kućni zatvor). Na ovom mestu osvrnućemo se na radnje izvršenja dela za koje su dosuđene zatvorske kazne.

- U slučaju ugrožavanja sigurnosti (čl. 138 st. 3 KZ-a) u kom je izrečena kazna od 6 meseci kućnog zatvora uz meru elektronskog nadzora po osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela, okrivljeni je na društvenoj mreži Twitter uputio tvit Aleksandru Vučiću sledeće sadržine: „*Opušteno rođače! Gerila kad preuzme vlast rešiće problem. Izdajnike ćemo streljati!!! Hoćeš povez preko očiju ili nećeš???*“
- Na 3 meseca kućnog zatvora uz meru elektronskog nadzora po osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 KZ-a), a nakon 24 dana provedena u pritvoru, osuđen je i korisnik društvene mreže Facebook koji je na svom profilu napisao: „*Svi pričaju o italijanskom scenariju. Ja bi primenio rumunski, znate ono kad se digne kuka i motika i kad narod obori komunističku diktaturu i na kraju vojska strelja predsednika. Zamislite Vučića pred streljačkim strojem i onaj trenutak kad mu meci kidaju meso sa grudi a on pada u samrtnom ropcu, prilazi oficir i ispaljuje metak u glavu, na vešalima na terazijama obešen Vulin, Meša slina i krmak Dačić, kao i mnogi komunisti koji su uništili Srbiju.*“
- Na zatvorsku kaznu trajanju od dve godine nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđen je i učinilac nekoliko krivičnih dela - Prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju čl. 185 st. 1 KZ-a, Prinuda , čl. 135 st. 3 KZ-a , ugrožavanje sigurnosti, čl. 138 st. 1 KZ-a. On je osuđen jer je ucenjivao maloletnu oštećenu da mu šalje svoje obnažene fotografije preko društvene mreže Instagram i njenom, takođe maloletnom bratu slao poruke, od kojih izdvajamo: „*Neka ti sestra dođe na instagram ili ćeš najebati, neka dođe na instagram, neka prihvati zahtev i ti, majmune, prihvati ili si gotov. Jebaćemo ti sestru, pred tobom ćemo je jebati*“.
- Na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana za krivično delo ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 KZ-a) nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđen je korisnik društvene mreže Twitter koji je oštećenima, koji su u tom trenutku bili poslanici Skupštine AP Vojvodine pisao: „*Smrt fašizmu ostatka DS-a u sprezi sa poznatom fašističkom porodicom lopova Balašević*“; „*Smrt Pajtiću – sloboda narodu*“; „*Kad vas budu vešali stajaću u redu...*“ U toku trajanja postupka, osuđeni je bio pod merom zabrane napuštanja stana godinu dana.

- Na 8 meseci kućnog zatvora zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3) prihvaćanjem sporazuma o priznanju krivičnog dela koje je okrivljeni zaključio sa Javnim tužilaštvom osuđen je korisnik društvene mreže Facebook jer je na stranici radija Slobodna Evropa ostavio komentar: „*Smrt Milici Vučić, Smrt Danilu Vučiću*”. Osuđenom je u toku trajanja postupka bila izrečena mera pritvora.
- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 2 KZ-a) nakon sprovedenog glavnog pretresa na kaznu zatvora koja se ima izvršiti u prostorijama u kojima osuđeni stanuje u trajanju od 6 meseci osuđen je korisnik društvene mreže Facebook, koji je oštećenima koji su braća ostavio komentar na Facebook grupi „Srbija – naša zemlja” – Vas (prezime braće) treba zatreti i iskasapiti.
- Zatvorsku kaznu u trajanju od 6 meseci zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st.1 KZ-a) dobio je korisnik društvene mreže Facebook koji je jednom opozicionom političaru ostavio komentar na profilu: „...u svakom trenutku možeš da me pozoveš da se suočimo na ulici... sada ne možeš da pozoveš nikoga a ubiću te kao psa čim te ugledam bilo gde I tebe / izdajničku gamad koja te prati...”. Osuđenom je u toku trajanja postupka bila određena mera zabrane napuštanja stana u trajanju od tri meseca.
- Kaznu zatvora u trajanju od 6 meseci zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 KZ-a) nakon sprovedenog glavnog pretresa dobio je korisnik društvene mreže Twitter koji je preko ove platforme uputio pretnje prema više lica, aktivista i novinara. Upućene su pretnje: „*Silovaćemo te*”, „*Zapalićemo ti kuću*”, „*Jebaćemo ti ženu, ćerke, živeo SNS*”. Osuđenom licu je u toku trajanja postupka određena mera pritvora.
- Na kaznu od godinu dana kućnog zatvora nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđeno je lice koje je učinilo ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138 st. 1, 2 i 3 KZ-a prema dva novinara i jednom političkom aktivisti putem društvene mreže Twitter direktno im navodeći da će biti eliminisani.
- Na jedinstvenu kaznu od godinu dana i dva meseca zatvora zbog krivičnog dela proganjanje iz člana 138a st. 2. i 4. i krivičnog dela Polno uznemiravanje iz člana 182a KZ gde su se kao oštećene javile dve maloletnice, nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđeno je lice koje je preko Instagrama i telefona maloletnicama slao pretnje i seksualne poruke. Osuđeni se na društvenoj mreži Instagram lažno predstavljao kao oštećena maloletnica i slao poruke drugim korisnicima. Pozivao je oštećene maloletnice na seks i slao im poruke sledeće sadržine: „*Reci svojoj sestri da ću da joj jebem mater, ima da isisam poslednju kap krvi iz nje*”, „*Hoću da te jebem, reci mi svoju cenu*”. Osuđenom je tokom postupka bila određena mera pritvora.

- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 1. učinjenog prema oštećenom umetniku, nakon sprovedenog glavnog pretresa, na zatvorsku kaznu u trajanju od četiri meseca osuđen je korisnik društvene mreže Tviter koji je napisao: „*Ja bih (ime i prezime oštećenog) mozak prosuo. Da mogu samo da mu se nekako prišunjam i da ga čekićem lupim u bundevu.*” Osuđenom je u toku trajanja postupka bila određena mera pritvora.
- Za krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. KZ, nakon sprovedenog glavnog pretresa, na zatvorsku kaznu u trajanju od četiri meseca osuđeno je jedno lice koje je na zvaničnu elektronsku adresu predsednika Vlade poslalo i-mejl sledeće sadržine: „*Vučića treba ubiti jer je izdajnik srpskog naroda, jer brani da dođe car i krije od naroda da se ne ostvari proročanstvo iz 1997. godine jer je mason i vodi Srbiju u EU i NATO.*” Osuđenom je u toku trajanja postupka bila određena mera pritvora.
- Zbog ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. stav 3. KZ i krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ, na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 11 meseci, nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđen je korisnik društvene mreže Tviter koji je o predsedniku Republike na ovoj mreži napisao: „*Ne treba ga ubiti, treba ga mučiti*”, „*Radikalsko govno treba ubiti*”, „*Ubiti Vučića, prebiti govno*” Osuđenom je prilikom pretresa stana pronađena municija i u toku trajanja postupka određena je mera pritvora u trajanju od 5 i po meseci.
- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. KZ na zatvorsku kaznu u trajanju od osam meseci, na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela osuđen je korisnik društvene mreže Fejsbuk koji je na ovoj društvenoj mreži u jednoj objavi na kojoj se nalazi fotografija mosta u Sarajevu napisao: „*Vučiću, pazi snajper*”, „*Centar SA je od 92-95 bio ispisa ovakvim porukama upozorenja... s tim što nije pisalo Vučiću jer je on bio opasnost na koju se upozorava.*“ Kasnije istog dana ovaj korisnik je postavio fotografiju dve osobe koje drže platno sa nacrtanim snajperskim nišanom i tekstom: „*Vučiću, kakav je pogled sa jevrejskog groblja?*” Osuđenom je u toku trajanja postupka određena mera pritvora.
- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. KZ, nakon sprovedenog glavnog pretresa, na kaznu od osam meseci zatvora osuđen je korisnik društvene mreže Fejsbuk koji je na Fejsbuk stranici Kurir Info napisao: „*Vučiću, mrtvu ti (ime ćerke oštećenog) jebem*” Osuđenom je u toku trajanja postupka određena mera pritvora u trajanju od dva i po meseca, koja je kasnije zamenjena zabranom napuštanja stana.
- Na zatvorsku kaznu u trajanju od osam meseci, zbog ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. stav 3, nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđen je korisnik društvene mreže Fejsbuk koji je na svom profilu napisao: „*Vučiću, ubiću te*” Osuđenom je u toku trajanja postupka bila izrečena mera

zabrane napuštanja stana u trajanju od šest meseci.

- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3, nakon sprovedenog glavnog pretresa, na zatvorsku kaznu u trajanju od jedne godine osuđeno je lice koje je oštećenom novinaru preko društvene mreže Instagram uputilo poruku: „Otvori oči na leđima, trebaće ti, a ja više nemam šta da kažem” i poruku: „Pogledi u tami kad se mi nađemo i sretnemo, posle pola sata ćemo ti kažem zašto sve to” Osuđenom je tokom trajanja postupka izrečena mera zabrane napuštanja stana koja je trajala šest meseci.
- Zbog krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. i krivičnog dela napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz člana 323. KZ, na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dve godine i dva meseca, nakon sprovedenog glavnog pretresa osuđeno je lice koje je preko društvene mreže Fejsbuk na svom profilu napisalo: „pušiš mi kurac (ime i prezime oštećenog), govno smrdljivo, bivši sudija na višem sudu u subotici, đubre pokvareno, proteraćemo te, gde su ti lažni svedoci I lažni dokazi pičketino!!!”, „pohapsiti svu stoku u zatvor (imena oštećenih), ubijte I (ime oštećenog) ciganina I taj laže a I njegova žena bežala od kuće kurvala se hahahhah ciganija” Osuđeni je na svoj Fejsbuk profil postavio sliku jedne od oštećenih, zaposlene u javnom tužilaštvu, i uz brojne uvrede napisao: „U Srbiji ovi žuti demokrati, to sve streljati” Osuđenom je u toku trajanja postupka izrečena mera zabrane napuštanja stana, koja je trajala godinu i četiri meseca.

2. Sudska praksa za krivično delo Proganjanje (čl.138a KZ)

Iako smo imali uvid u svega 4 presude koje se odnose na krivično delo Proganjanje od 18 pravnosnažnih, u sva 4 slučaja radilo se o oštećenim ženama i rodno zasnovanom nasilju sa elementima seksualnog uznemiravanja. U jednom slučaju radilo se o osvetničkoj pornografiji, koja u našem pravu nije regulisana kao posebno krivično delo. Imajući u vidu da je, pored direktno oštećenih u svim slučajevima radnja krivičnog dela obuhvatila i njima bliska lica (slanje poruka članovima porodice i prijateljicama) kao i da je radnja proganjanja trajala izuzetno dugo i značajno uticala na život oštećenih, može se zaključiti da su uslovne osude koje su određene ovim presudama izuzetno blaga krivična sankcija. Samo u jednom slučaju određena je zatvorska kazna, jer je oštećeno više maloletnica.

Ni u jednoj presudi u koje smo imali uvid, bilo za krivično delo ugrožavanje sigurnosti ili krivično delo Proganjanje nije dosuđen imovinski zahtev, već su oštećeni upućeni na parnicu.

3. Sudska praksa za krivično delo Izazivanje panike i nereda (čl. 343 KZ)

U svrhe ovog istraživanja izvršili smo uvid u tri predmeta koja je odnose na krivično delo Izazivanje panike i nereda. U dva predmeta, nakon sprovedenog glavnog pretresa donete su oslobađajuće presude, dok je u jednom predmetu doneta osuđujuća presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela. Ono što je interesantno u pregledanim slučajevima jeste činjenica da su se svi odnosili na prenošenje iste lažne vesti koja se pojavila na društvenim mrežama u Beogradu 2018. godine da se u vodi iz gradskog vodovoda nalazi kancerogeni metan i da ova voda nije za piće. Informacije o tome su se veoma brzo proširile i razmenjivane su masovno putem društvenih mreža i viber grupa. U dva oslobađajuća slučaja informacija je prosleđena preko viber grupe, dok je u osuđujućem slučaju ona prosleđena preko Facebook statusa. U oba slučaja osumnjičeni su oslobođeni iz razloga što nije postojao umišljaj, niti svest o tome da se prenosi lažna vest, kao i iz razloga što je izostala posledica dela izazivanje panike i nereda, što je potvrdio Apelacioni sud u Beogradu.

Na ovom mestu, osnovano se može postaviti pitanje, ukoliko je sud dva slučaja u bitno sličnom činjeničnom stanju utvrdio da nisu ispunjeni elementi bića krivičnog dela Izazivanje panike i nereda, zašto je došlo do potvrđivanja sporazuma o priznanju krivičnog dela, ukoliko sud, shodno čl. 318 st. 1 tač. 1 KZ-a i čl. 338 st. 1 KZ-a rešenjem odbija sporazum o priznanju krivičnog dela ako delo koje je predmet optužbe nije krivično delo, a nema uslova za primenu mere bezbednosti. Iako se okrivljenom u postupku prilikom potvrđivanja sporazuma o priznanju krivičnog dela objašnjava da se odriče prava na suđenje, smatramo da upravo zbog ovakvih slučajeva donošenja različitih odluka u istovetnim slučajevima neophodno da sud više pažnje posveti delu koje se okrivljenom stavlja na teret prilikom zaključenja sporazuma, a radi pravne sigurnosti građana. *Licu koje je osuđeno za ovo delo u toku postupka bila je izrečena prvo mera pritvora, a kasnije je ova mera zamenjena merom zabrane napuštanja stana. Lice je bilo lišeno slobode ukupno četiri meseca. Komitet pravnik za ljudska prava – YUCOM u ovom slučaju izjavio je žalbu Ustavnom sudu Srbije zbog povrede prava na ograničeno trajanje pritvora, koju je Ustavni sud usvojio i utvrdio povredu prava odlukom UŽ11708/2018.*

4. Stavovi Apelacionog suda u Beogradu

4.1 Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138. st. 3 KZ)

Presuda Kž1 Po3 21/19 od 11. 2.2020. godine

Apelacioni sud odbio je žalbu javnog tužioca Višeg javnog tužilaštva u Beogradu i potvrdio presudu Višeg suda u Beogradu kojom je okrivljeni oslobođen optužbe da je izvršio krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. u vezi stava 1. KZ. Okrivljenom je stavljeno na teret da je ugrozio sigurnost predsednika Republike objavom na društvenoj mreži Fejsbuk: „Smrt izdajniku Vučiću i petokolonašima“. Viši sud u Beogradu je doneo oslobađajuću presudu, koju je Apelacioni sud potvrdio. U svom obrazloženju, prvostepeni sud je naveo da u konkretnom slučaju nedostaje bitan element navedenog krivičnog dela, a to je pretnja okrivljenog da će napasti na život i telo oštećenog, jer je sud detaljnom analizom sadržine objavljenog teksta, koji se u dispozitivu optužnog akta okrivljenom stavlja na teret, utvrdio da se u konkretnom slučaju ne može izvesti zaključak o postojanju pretnje koja bi se sastojala u napadu na život i telo oštećenog, odnosno o ugrožavanju sigurnosti oštećenog pretnjom da će se napasti na njegov život i telo, pri čemu se mora raditi o ozbiljnoj pretnji, jer samo ozbiljna pretnja je krivičnopravno relevantna i ista se mora odnositi na napad na život ili telo oštećenog, te ista mora biti jasna i nedvosmislena, što prema stavu prvostepenog suda u konkretnoj situaciji nije slučaj.

Naime, prema stavu prvostepenog suda, tekst objavljen na Fejsbuk profilu okrivljenog: „*Smrt izdajniku Vučiću i petokolonašima*“ ne može predstavljati pretnju kako je to predviđeno Krivičnim zakonikom, već navedeni tekst može predstavljati samo negativan stav i poriv željenja lošeg – zla prema oštećenom i drugim licima iz Niša, koja se navode u tekstu kao „*petokolonaši*“, u vidu smrti koja po svojoj definiciji ne mora nužno biti nasilna, pa je sud našao da pomenuti tekst ni u jednom svom delu kako je to opisano i navedeno u dispozitivu optužnog akta ne sadrži jasnu i nedvosmisleno pretnju da će okrivljeni zaista napasti na život ili telo oštećenog i drugih lica iz Niša.

Prema stavu Apelacionog suda, reči „*Smrt izdajniku Vučiću i petokolonašima*“ objektivno predstavljaju reči koje bi kod svakog oštećenog stvorile osećaj straha i ugroženosti, s obzirom da stavljaju u izgled pretnju da će napasti na život ili telo. Međutim, prema oceni veća Apelacionog suda u Beogradu, u konkretnom slučaju tokom ovog krivičnog dela nije izveden nijedan dokaz da je kod oštećenog Aleksandra Vučića, tada predsednika Vlade Republike Srbije, nastao konkretan strah koji je kod njega izazvao opravdanu sumnju da strahuje za svoj život, odnosno da su radnje opisane u dispozitivu optužnog akta kod

oštećenog izazvale osećaj straha ili uopšte osećaj nesigurnosti, tj. postojanje straha za svoj život ili telesni integritet.

Činjenica, koja je utvrđena iz iskaza ovlašćenog predstavnika Ministarstva odbrane, Uprave Vojne policije Zlatka Čotrića, da su dana 5.7.2016. godine bili upoznati sa pretnjama, koje su putem "Facebook-a" bile upućene tadašnjem premijeru RS Aleksandru Vučiću, nakon čega je rukovodilac obezbeđenja premijera RS upoznat sa ovim pretnjama i na osnovu njih je preduzeo određene mere podizanja mere obezbeđenja određenih lica na viši nivo, prema oceni veća Apelacionog suda u Beogradu, ne utiče na nužnost utvrđivanja da li je, kao posledica izjave okrivljenog, nastupio osećaj ugroženosti kod oštećenog. Ovo imajući u vidu da se krivičnim delom ugrožavanje sigurnosti iz člana 138 KZ, pruža krivično pravna zaštita ličnoj sigurnosti građana, u konkretnom slučaju pasivnom subjektu iz stava 3 navedenog člana (predsedniku Vlade). Naime, za postojanje predmetnog krivičnog dela nužna je posledica, koja se ogleda u osećaju nesigurnosti kod samog oštećenog, a ne u odnosu na proceduru postupanja organa bezbednosti, odnosno ako pasivni subjekt pretnju ne shvata ozbiljno ili ista kod njega ne izaziva strah i osećaj nesigurnosti, nema ni dokaza da je navedeno delo izvršeno.

Presuda Kž1 Po3 26/21 od 18. 10. 2021. godine

Apelacioni sud u sličnom činjeničnom stanju kao u prethodnom slučaju donosi sličnu presudu i odbija kao neosnovanu žalbu javnog tužioca Višeg javnog tužilaštva u Beogradu protiv presude Višeg suda u Beogradu kojom se okrivljeni proglašava krivim za krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. u vezi stava 1. KZ. Okrivljenom je stavljeno na teret da je ugrozio sigurnost predsednika Republike na taj način što je na Fejsbuk stranici „Ujedinjeni narod Srbije“ na objavi sa snimkom gostovanja predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića u TV emisiji „Upitnik“ ostavio komentar: „U jbt ko te ubacio u pizdu, popičeš ga gore nego BB. Crna strela ima domet sedam kilometara, na pet u oko ima ti ga sadžga, sad ne znam šta, ja sam glup i nezapošljen, plug verovatno, jer mi seljaci samo sa njim se jebemo i tobom za porez i onu lezbaču što je svrbelo mudo kad primila vakcinu.“ Obrazlažući svoju odluku, Apelacioni sud navodi:

„Krivično delo ugrožavanja sigurnosti iz člana 138. KZ spada u grupu krivičnih dela protiv sloboda i prava čoveka i građanina jer štiti prava vezana za ličnost, a posledica dela je ugrožena sigurnost pasivnog subjekta koja se manifestuje u njegovom ličnom osećaju nesigurnosti i ugroženosti, koji je pasivni subjekt ozbiljno shvatio, što znači da se posledice određuju objektivno.“

Imajući u vidu sve izneto, kako tokom postupka javna optužba nije pružila nijedan dokaz iz koga bi se na nesumnjiv način moglo utvrditi da je poruka koju je okrivljeni objavio na svom nalogu izazvala osećaj ugroženosti predsednika Republike Srbije oštećenog Aleksandra Vučića, niti to proizilazi iz akta

odreda Vojne policije specijalne namene Kobre u elektronskoj formi od 23. 2. 2021. godine, kojom se izričito navodi da radnje, mere i postupci koji se preduzimaju prilikom ovakvih i sličnih pretnji preduzimaju se odmah i traju do momenta kada saznaju ili od nadležnih službi dobiju informaciju da pretnja više nije realna ili da ne postoji, a radnje, mere i postupci koje oni preduzimaju ne zavise od subjektivnog osećaja lica koje obezbeđuju. Kod iznetog stanja stvari, prvostepeni sud je pravilno usled nedostatka drugih dokaza sumnju u pogledu okolnosti od kojih zavisi postojanje obeležja krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti, postupajući po pravilu *in dubio pro reo*, na osnovu odredbe člana 16. stav 5. ZKP rešio u korist okrivljenog, donoseći oslobađajuću presudu.

Presuda KŽ1 Po3 35/20 od 16. 7. 2021. godine

U ovoj presudi Apelacioni sud donosi dijametralno suprotnu odluku: „*Naime, pravilno je prvostepeni sud na osnovu sadržine konkretnih komentara "Ne treba ga ubiti. Treba ga mučiti" u 14:54 časova, "Radikalno govno treba ubiti!" u 16:28 časova, "Ubiti VUČIĆA!" u 16:43 časova, "Pobiti GOVNA!" u 16:55 časova, "Ubiti smrada!" u 16:55 časova i "Govno ubiti!!! u 16:58 časova, koji su pritom objavljeni u kratkom vremenskom periodu kritičnog dana, ocenio da se radi o ozbiljnim pretnjama, s obzirom da su podobne da kod onog kome se preti izazovu osećaj straha i nesigurnosti, imajući u vidu da su jasno i nedvosmisleno uperene na život (nasilno lišenje života ubistvom), a jedna i na telo oštećenog ("Ne treba ga ubiti. Treba ga mučiti" u 14:54 časa). Po mišljenju Apelacionog suda u Beogradu, neosnovano se žalbom branioca okrivljenog navodi da, usled činjenice da je prvostepeni sud odbio dokazni predlog odbrane da se na glavnom pretresu neposredno ispita oštećeni Predsednik Republike Aleksandar Vučić, tokom postupka nije utvrđeno da li su sporne objave prouzrokovale strah i osećaj ugroženosti kod oštećenog, imajući u vidu da je zaključak u pogledu navedenih odlučnih činjenica pravilno prvostepeni sud nesumnjivo izveo na osnovu iskaza svedoka SS1, obezbeđenja Predsednika Republike Srbije, iz kog proizlazi da je obezbeđenje Predsednika Republike bilo upoznato sa sadržinom navedenih poruka zvaničnim dopisom upućenim od strane Vojno-bezbednosne agencije, nakon kojeg je obezbeđenje preduzelo mere propisane Elaboratom obezbeđenja Predsednika Republika do prestanka konkretnih pretnji, da su u konkretnom slučaju mere bile podignute odmah po saznanju za konkretne poruke, a da je rukovodilac obezbeđenja bio u obavezi da sve poruke ovakvog tipa saopštava Predsedniku Republike, koje su pritom, i po iskazu samog okrivljenog, javno objavljene i na televiziji sa nacionalnom frekvencijom kritičnog dana, kao i na osnovu izveštaja Ministarstva odbrane VBA SP br. I/764-57 od 15.06.2020. godine, iz kog, između ostalog, proizlazi da su bezbednosne mere zaštite Predsednika Republike Srbije, zbog navedenih i sličnih pretnji, u prethodnom periodu bile podignute na najviši nivo. Imajući u vidu da je, dakle, po mišljenju Apelacionog suda u Beogradu, tokom postupka izvedenim dokazima činjenično stanje u odnosu na krivično delo ugrožavanja sigurnosti iz člana 138 KZ u dovoljnoj meri razjašnjeno u pogledu svih relevantnih okolnosti neophodnih za zakonito i pravilno odlučivanje u predmetnoj krivičnopravnoj stvari, to je pravilno prvostepeni sud dokazne predloge da*

se neposredno ispita oštećeni Predsednika Republike Srbije Aleksandar Vučić i da se izvrši uvid u Elaborat obezbeđenja Vojnobezbednosne agencije ocenio kao suviše.”

Presuda KŽ1 Po3 4/21 od 16. 3. 2021. godine

Odlukom Apelacionog suda usvojena je žalba branilaca okrivljene Aleksandra Olenika i Ivane Soković i preinačena je presuda Višeg suda u Beogradu kojom je optužena oglašena krivom za krivično delo ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. KZ, te joj je izrečena uslovna osuda u trajanju od šest meseci zatvora sa dve godine perioda provere, merom bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi i merom oduzimanja predmeta-telefona, jer je u stanju bitno smanjene računljivosti ugrozila bezbednost predsednika Republike Aleksandra Vučića tako što je na društvenoj mreži Tviter objavila tvit sledeće sadržine: „Dokleee, bre, više, Žvalonja, jebem ti (ime sina oštećenog) mrtvog i nabijem ti na kurac kljakavu (ime ćerke oštećenog), šmokljo.“ Optuženoj je u toku trajanja postupka bila izrečena mera pritvora u trajanju od šest meseci. Apelacioni sud je usvojio žalbu branilaca i preinačio prvostepenu presudu na taj način što je oslobodio optužbe okrivljenu iz razloga što delo za koje je optužena po zakonu nije krivično delo, a nema uslova za primenu mere bezbednosti. Po oceni Apelacionog suda, u radnjama koje se okrivljenoj stavljaju na teret nisu sadržani elementi bića krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. stav 3. u vezi stava 1. KZ. Iz presude Apelacionog suda:

„Radnja izvršenja osnovnog oblika navedenog krivičnog dela (stav 1) sastoji se u upotrebi pretnje da će se napasti na život ili telo nekog lica ili njemu bliskog lica, čime se ugrožava njegova sigurnost, što znači da se radi o kvalifikovanoj pretnji, to jest onoj kojom se stavlja u izgled tačno određeno zlo: da će se napasti na telo ili život pasivnog subjekta ili njemu bliskog lica. Pretnja pri tom mora biti ozbiljna i konkretna, dok se posledica određuje subjektivno i nije potrebno da je sigurnost i objektivno bila ugrožena.“

Po oceni ovoga suda, nasuprot stavu prvostepenog suda, iz činjeničnog opisa radnje okrivljene ne proizlazi da je ona oštećenom uputila ozbiljnu i konkretnu pretnju da će napasti na život i telo njemu bliskog lica, odnosno ozbiljno im nauditi, pa stoga ni upućene reči po svojoj sadržini i kontekstu kod oštećenog nisu mogle stvoriti osećaj ugroženosti, budući da iz upućenih reči za koje se okrivljena tereti ne proizilazi da ona ima nameru da nešto preduzme da uradi, već očigledno takvim rečima ispoljava mržnju prema oštećenom i to nesumnjivo iznosi na krajnje vulgaran, morbidan i uvredljiv način, a što samo po sebi ne može predstavljati obeležja krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti u smislu člana 138 KZ, već bi se eventualno u radnjama okrivljene mogla sadržati obeležja krivičnog dela uvreda iz člana 170 KZ, za koje krivično delo se gonjenje preduzima po privatnoj tužbi.”

4.2 Proganjanje (čl. 138a st. 1 tač. 2 KZ)

U prvostepenom postupku vođenom za krivična dela Proganjanje (čl. 138a st. 1 tač. 2 KZ) i Polno uznemiravanje (čl. 182a KZ), osuđenom je određena jedinstvena zatvorska kazna u trajanju od godinu i dva meseca zbog krivičnog dela proganjanje i krivičnog dela Polno uznemiravanje učinjenih na štetu dve maloletnice i to 8 meseci za krivično delo Polno uznemiravanje i 7 meseci za krivično delo Proganjanje. Protiv ove presude žalbu su uložili i osuđeni i Više javno tužilaštvo u Beogradu. U svojoj žalbi, Više javno tužilaštvo navelo je da priznanje okrivljenog u prvostepenom postupku nije značajno doprinelo razjašnjenju ove krivično-pravne stvari te da sud nije u dovoljnoj meri cenio okolnosti pod kojima je okrivljeni izvršio krivično delo, društvenu opasnost okrivljenog i njegovu ličnost, kao i da nije cenio činjenicu da seksualno iskorišćavanje maloletnika i zadovoljenje bilo kakve potrebe, mora biti najstrože sankcionisano od strane svakog društva, zbog čega je kazna u konkretnom slučaju nepravilno odmerena.

Apelacioni sud je odbio kao neosnovanu žalbu Višeg javnog tužilaštva, a usvojio je žalbu branioca okrivljenog, preinačujući kaznu zatvora na jedinstvenu kaznu od godinu dana. Iz obrazloženja Apelacionog suda izdvajamo:

„Ispitujući prvostepenu presudu u delu odluke o krivičnoj sankciji koja je izrečena okrivljenom, a povodom izjavljenih žalbi, po oceni Apelacionog suda u Beogradu, pravilno je prvostepeni sud imao u vidu sve okolnosti na strani okrivljenog, koje su propisane odredbom člana 54 KZ, a koje su od uticaja da kazna bude veća ili manja, pa je pravilno od olakšavajućih okolnosti na njegovoj strani cenio činjenicu da je neosuđivan i da je priznao izvršenje krivičnih dela koja mu se stavljaju na teret, dok otežavajućih okolnosti nije našao. Međutim, po oceni ovog suda, pravilno utvrđenim okolnostima na strani okrivljenog prvostepeni sud nije dao adekvatan značaj, a kako se to osnovano ističe žalbom branioca okrivljenog, utoliko što nije u dovoljnoj meri cenio olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog i odsustvo otežavajućih okolnosti, zbog čega je Apelacioni sud u Beogradu, imajući u vidu sve napred navedene okolnosti, težinu izvršenih krivičnih dela, stepen krivice okrivljenog i pobude iz kojih su dela učinjena, preinačio prvostepenu presudu u delu odluke o krivičnoj sankciji, utoliko što je okrivljenom zadržao kao pravilno utvrđene kazne zatvora za krivično delo proganjanje iz člana 138 stav 1 tačka 2 i 4 KZ i to kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) meseci i za krivično delo polno uznemiravanje iz člana 182a stav 2 u vezi stav 1 KZ kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) meseci, pa ga je primenom odredbi člana 60 KZ osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine“.

Apelacioni sud u svojoj odluci nije obrazložio koje su pobude dela koja predstavljaju olakšavajuću okolnost u konkretnom slučaju.

4.3 Mera bezbednosti: Oduzimanje predmeta izvršenja dela

Prvostepenom rešenjem Višeg suda u Beogradu odlučeno je da je AA u stanju neuračunljivosti izvršio protivpravno delo određeno u zakonu kao krivično delo proganjanje iz člana 138a stav 1 tačka 2 KZ za koje mu je na osnovu odredbe člana 78 KZ u vezi člana 82 KZ i člana 526 ZKP izrečena mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi koja ima trajati dok postoji potreba za lečenjem okrivljenog, ali ne duže od 3 godine. Prvostepenim rešenjem izrečena je mera bezbednosti oduzimanja predmeta mobilnog telefona. Protiv mere bezbednosti oduzimanja predmeta žalbu je izjavio branilac okrivljenog.

Žalbenim navodima branioca osuđenog pobija se prvostepeno rešenje zbog odluke o meri bezbednosti oduzimanja predmeta iz člana 87 i to telefona marke Lenovo, tako što se ukazuje da je sud pogrešno izrekao navedenu meru bezbednosti oduzimanja predmeta jer za to nije bilo osnova. Ova mera ima zaštitni karakter u cilju da se od izvršioca oduzme sredstvo kojim je krivično delo izvršeno, kako izvršilac ne bi imao u posedu predmet izvršenja krivičnog dela i kako tim predmetom ne bi ponovio krivično delo. U konkretnom slučaju nije bilo osnova za izricanje ove mere bezbednosti jer se radi o mobilnom telefonu, pri čemu ovo krivično delo može biti izvršeno sa bilo kog mobilnog telefona, a ne samo sa mobilnog telefona koji je sudskom merom oduzet od AA, pri čemu se radi o osobi koja pati od ozbiljne psihijatrijske bolesti, pa je razumljivo da je sud želeo da oštećenu pruži maksimalnu zaštitu.

Međutim, ipak se izricanjem mere bezbednosti oduzimanja predmeta, tj. mobilnog telefona marke Lenovo od okrivljenog neće postići nikakva zaštita u tom smislu, pa se shodno navedenom predlaže kao u žalbi. Po oceni Apelacionog suda u Beogradu, nasuprot iznetim žalbenim navodima branioca AA, pravilna je odluka prvostepenog suda kojom je prema AA izrečena mera bezbednosti oduzimanje predmeta i to jednog mobilnog telefona marke „Lenovo“ IMEI broja ... sa MTS karticom na kojoj se nalaze brojevnne oznake ... i ..., obzirom da je reč o sredstvu kojim je izvršeno protivpravno delo na štetu D. A, koje je u zakonu predviđeno kao krivično delo proganjanje iz člana 138a stav 1 tačka 2 KZ, a što nesporno proizilazi iz izvedenih dokaza na glavnom pretresu, tako da je pravilan zaključak prvostepenog suda da su ispunjeni svi zakonski uslovi za primenu ove mere, o čemu su takođe u obrazloženju pobijanog rešenja dati jasni i argumentovani razlozi koje u svemu kao pravilne prihvata i ovaj sud, kao drugostepeni, tako da se žalbenim navodima branioca ne dovodi u pitanje pravilnost odluke prvostepenog suda u ovoj krivičnopravnoj stvari.

4.4 Izazivanje panike i nereda (čl. 343 st. 2 u vezi st. 1 KZ)

Presudom Višeg suda u Beogradu okrivljena je oslobođena optužbe da je izvršila krivično delo izazivanje panike i nereda jer delo koje joj je stavljeno na teret jer učinjeno delo nije krivično delo. Protiv ove presude žalbu je izjavilo Više javno tužilaštvo u Beogradu. Okrivljenoj se stavljeno na teret da je delo izvršila na taj način što je preko platforme za elektronsku komunikaciju poslala poruku sledeće sadržine: „Nije knjigovođstvo, ali je bitno! Beograđani!!! Nemojte piti vodu sa česme naredna dva dana. Prosuo se metan greškom pun kancerogenih čestica. Sad mi je javila drugarica jer joj muž radi u Vodovodu“, a koja lažna vest je izazvala paniku u JKP “Beogradski vodovod i kanalizacija”, čime bi izvršila krivično delo izazivanje panike i nereda iz člana 343 stav 2 u vezi stava 1 KZ. Iz odluke Apelacionog suda izdvajamo:

„Pored činjenice da iz iskaza svedoka VV proizlazi da je usled pronošenja lažnih vesti izazvana panika u JKP “Beogradski vodovod i kanalizacija”, kao i među stanovništvom, jer su se građani i institucije u velikom broju obraćali i bili uplašeni za svoje zdravlje i bezbednost, a na šta se u žalbi javnog tužioca ukazuje, po oceni ovog suda, pravilno je prvostepeni sud našao da nijednim dokazom tokom postupka nije potvrđeno da je pronošenjem ove vesti izazvana panika u JKP “Beogradski vodovod i kanalizacija”, s obzirom da je predstavnik JKP “Beogradski vodovod i kanalizacija” u svom iskazu naveo da ova vest nije poremetila funkcionisanje tog preduzeća, niti je dovela do osujećenja ili značajnijeg ometanja u radu ovog preduzeća. Pored toga, nijedan dokaz u spisima predmeta ne potvrđuje da je navedena vest izazvala paniku, tj. iznenadno uznemirenje građana jačeg intenziteta prouzrokovano strahom zbog pronošenja ove vesti, zbog čega je pravilno prvostepeni sud našao da tokom postupka nije dokazano da su ispunjeni svi elementi bića krivičnog dela koje se okrivljenoj stavlja na teret“.

Dalje, Apelacioni sud podvlači neophodnost postojanja umišljaja prilikom prenošenja lažne vesti za ovo krivično delo: „Imajući u vidu da citiranu zakonsku odredbu, pravilan je zaključak prvostepenog suda da navedeno krivično delo može biti izvršeno samo sa umišljajem, tj. treba da obuhvati svest o tome da ono što se iznosi ili pronosi predstavlja lažne vesti ili lažna tvrđenja, a koje lažne vesti su podobne da izazovu izazivanje panike i nereda, te u konkretnom slučaju, tokom postupka nije dokazano da je okrivljena bila svesna da je ono što je pronosila lažna vest, odnosno nije dokazano da je okrivljena nameravala da izazove paniku pronošenjem takve vesti, s obzirom da takva njena namera nijednim izvedenim dokazom nije potvrđena.“

VI ANALIZA PREZENTOVANIH PODATAKA

Prikupljeni podaci ukazuju da su u posmatranom periodu građani podneli veoma mali broj krivičnih prijava za određena krivična dela obučena ovim istraživanjem. Kada je reč o krivičnim delima rasna i druga diskriminacija (čl. 387 KZ), povreda ravnopravnosti (čl. 128 KZ) i pozivanje na nasilno rušenje ustavnog uređenja (čl. 309 KZ) građani su Posebnom tužilaštvu u proseku podnosili svega 2 do 3 krivične prijave godišnje. Ovako mali broj krivičnih prijava iznenađuje i pored toga što je nadležnost ovog tužilaštva ograničena na predmete u kojima su objekat ili sredstvo izvršenja krivičnog dela računar, računarske mreže i podaci. Ipak, poređenjem podataka Posebnog tužilaštva sa podacima Zavoda za statistiku¹¹ za period 2017.-2020. godine možemo zaključiti da je ovo tužilaštvo bilo nadležno u svim predmetima za čl. 309 (10 od 10), u većini predmeta za čl. 387 (9 od 12) i malo manje od trećine predmeta za čl. 128 (8 od 34).

Podaci Biltena punoletnih izvršilaca krivičnih dela Zavoda za statistiku govore o tome da veoma mali broj krivičnih prijava rezultira u podizanju optužnog predloga (10% za čl. 309, 25% za čl. 387 i 12% za čl. 128). Pored velikog broja odbačenih krivičnih prijava, za ova krivična dela je karakterističan i veliki udeo nerešenih predmeta. Komitet pravnika za ljudska prava je u nekoliko navrata podnosio krivične prijave za krivično delo Rasna i druga diskriminacija, odnosno čl. 387 st. 2 KZ koji sankcioniše proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi, ali bez uspeha. Na Mapa incidenata¹² na kojoj YUCOM od 2020. godine beleži napade na aktiviste, neformalne grupe i organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava je zabeleženo najmanje 200 napada i pritisaka. Uprkos obavezi javnog tužilaštva da po službenoj dužnosti pokreće postupke na osnovu javno dostupnih informacija, ono to veoma retko čini. Ovakva situacija predstavlja problem za društvo u celini budući da je obim krivičnih dela rasna i druga diskriminacija i povreda ravnopravnosti daleko širi od zaštite aktivista i obuhvata različite oblike širenja govora mržnje koji su nažalost postali svakodnevica kako na mrežama, tako i medijima.

Analizom podatka prikupljenih putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja kao i pregledom sudske prakse izdvojila su se krivično dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138) i proganjanje (138a). Istraživanje je pokazalo neujednačenost prakse u postupanju tužilaštva i sudova koja građane dovodi u stanje pravne nesigurnosti, kao i nedovoljnu efikasnost i senzibilisanost pravosuđa kada je reč o krivičnim delima sa elementima rodno zasnovanog nasilja.

11 Vidi: <https://yucom.org.rs/inmap/> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

12 „*Digitalno nasilje prema ženama*“, Anita Dragosavac, Mašina.rs, 23. decembar 2021., dostupno na: <https://www.masina.rs/digitalno-nasilje-prema-zenama/>, [pristupljeno 10. 08. 2022. godine]

1. Proganjanje (čl. 138a KZ)

Prilikom analize tužilačke i sudske prakse, kao posebno problematično se pokazalo postupanje u predmetima za krivična dela sa elementima rodno zasnovanog nasilja. Ovo se odnosi na krivična dela Proganjanje (čl. 138a KZ-a) i Ugrožavanje sigurnosti (138 KZ-a), ali i na deljenje eksplicitnog pornografskog materijala (tzv. osvetničku pornografiju) koja nije predviđeno kao posebno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, već može sadržati elemente više krivičnih dela koja se mahom gone po privatnoj krivičnoj tužbi.

Dužine trajanja postupka, nesrazmeran broj krivičnih prijava za proganjanje, u kojima su dominantno oštećene žene¹³ u odnosu na broj donetih pravosnažnih presuda¹⁴, primer smanjenja kazne učinio od strane Apelacionog suda koji je kao olakšavajuću okolnost uzeo pobudu, kao brojni pozivi koje nevladine organizacije svakodnevno dobijaju upućuju na to da ne postoji još uvek dovoljna senzibilisanost pravosudnog sistema za žene kao specifičnu grupu oštećenih u krivičnom postupku. Ovakva situacija je dalje prisutna uprkos obavezama koje je Republika Srbija preuzela usvajanjem domaćih strateških dokumenata koji imaju za cilj poboljšanje položaja oštećenih u krivičnom postupku¹⁵, kao i ratifikacijom međunarodnih dokumenata poput Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici¹⁶ koji obavezuju Srbiju na zaštitu žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja prema ženama.

1.1 Deljenje eksplicitnog pornografskog sadržaja (osvetnička pornografija)

Deljenje eksplicitnog pornografskog sadržaja nije regulisano kao posebno krivično delo, iako je reč o fenomenu digitalnog doba i posebnom obliku naročito teškog dela rodno zasnovanog nasilja. Osvetnička pornografija ostaje nezabeležena kroz tužilačku i sudsku statistiku, iako u sebi može sadržati

13 od 285 krivičnih prijava, 18 pravosnažnih presuda.

14 Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih postupaka, Ministarstvo pravde, 2020., dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/tekst/30567/nacionalna-strategija-za-ostvarivanje-prava-zrtava-i-svedoka-krivnih-dela-u-republici-srbiji-za-period-2020-2025-godine-19082020.php> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

15 Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici: Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori, broj 12/2013-15 .

16 Čl. 144a Kaznenog zakonika Republike Hrvatske NN [125/11](#), [144/12](#), [56/15](#), [61/15](#), [101/17](#), [118/18](#), [126/19](#), [84/21](#).

elemente najmanje dva krivična dela, Neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka (čl. 145 KZ) i Neovlašćeno fotografisanje (čl. 144 KZ). Razlog tome leži u činjenici da se za oba krivična dela gonjenje preduzima po privatnoj tužbi, odnosno po predlogu oštećenog kada je izvršilac službeno lice u vršenju službene dužnosti.

iz javno dostupnih podataka o broju podnetih krivičnih prijava nije moguće izdvojiti statistiku koja se odnosi na osvetničku pornografiju, budući da se ne vodi evidencija o ovom podatku kao o bitnom elementu krivičnog dela. Jedini izuzetak u ovom pogledu je krivično delo Prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju (čl. 185 KZ), koje se goni po službenoj dužnosti. Odsustvo adekvatne regulative, kao i to da se gonjenje, u većini slučajeva, preduzima po privatnoj tužbi u značajnoj meri odvraća žrtve od procesuiranja ovog krivičnog dela. Ovo se pokazalo u praksi YUCOM-a, tako i u razgovorima sa drugim advokatima i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom žrtava.

U velikom broju slučajeva nakon što budu informisane o pravu da podnesu privatnu tužbu, žrtve odustaju od vođenja postupka. Razlozi za odustajanje su materijalni, jer nemaju finansijskih sredstava za advokata, tako i sociološki – nedostaje im podrška neposrednog okruženja, ali i psihološki – nemaju kapaciteta da budu izložene dodatnoj viktimizaciji kroz krivični postupak. Sve navedeno ukazuje na potrebu da se po ugledu na brojne zemlje koje su uvele ovo delo kao posebno krivično delo ova zakonska izmena uvede i u pravni sistem Srbije. U Hrvatskoj je ovo delo nazvano Zloupotreba snimke polno eksplicitnog sadržaja i gonjenje se preduzima po predlogu oštećenog, a zaprećena sankcija je do tri godine zatvora⁹.

2. Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ)

Ugrožavanje sigurnosti

Član 138

(1) Ko ugrozi sigurnost nekog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog lica ili njemu bliskog lica, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ko delo iz stava 1. ovog člana učini prema više lica ili ako je delo izazvalo uznemirenost građana ili druge teške posledice, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.

(3) Ko delo iz stava 1. ovog člana učini prema predsedniku Republike, narodnom poslaniku, predsedniku Vlade, članovima Vlade, sudiji Ustavnog suda, sudiji, javnom tužiocu i zameniku javnog tužioca, advokatu, policijskom službeniku i licu koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja u vezi sa poslovima koje obavlja, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

Kroz sudsku praksu su postavljeni kriterijumi za to šta se smatra pretnjom.

Objektivni elementi pretnje: Pretnja mora biti konkretna i objektivno ostvariva. Da bi se pretnja smatrala ugrožavanjem sigurnosti ona mora stavljati u izgled određeno zlo koje je usmereno na oštećenog ili njemu blisko lice ili lica.

Subjektivni element pretnje: oštećeni je zaista osetio strah za svoj život i telo ili život i telo nekog njemu bliskog lica.

Kvalifikovani oblik ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3) izdvaja krug lica kojima se s obzirom na značaj poslova koje obavljaju pruža veći stepen zaštite u odnosu na osnovni oblik dela, što je kvalifikovano propisivanjem strože krivične sankcije, ali ne i postavljanjem drugačijeg zahteva u pogledu elemenata krivičnog dela. Suprotno tome, sudska praksu Višeg suda u Beogradu u predmetima u kojima je oštećeni predsednik Republike Aleksandar Vučić neretko isključuje subjektivni element ugroženosti, što je nedopustivo sa stanovišta pravne sigurnosti i jednakosti. Oprečene odluke Apelacionog suda u Beogradu pojača-

vaju utisak o postojanju pravne nesigurnosti. Neophodno je sudsku praksu za kvalifikovani oblik krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti uskladiti sa sudskom praksom za osnovni oblik, na način koji bi uvažio pojam pretnje, čiji elementi su već adekvatno razrađeni u brojnim presudama.

Iz pregledane sudske prakse prisutna je evidentna razlika u načinu na koji sud definiše razliku između izrečene pretnje i izraženog mišljenja, zavisno od toga da li je oštećeni javni funkcioner ili novinar.

Tako Vrhovni kasacioni sud u predmetu¹⁷ u kojem je oštećeni novinar procenjuje da rečenice:

„Voleo bih da ovom otvaraču očiju neko zatvori jedno ili oba oka na par dana“ i rečenica „Kakav šljam. Dobijem poriv da mu se šipkama objasne neke stvari po rošavom licu“, ne sadrže jasnu ili nedvosmislenu pretnju da će upravo ova lica napasti na život ili telo oštećenog, već spadaju u domen mišljenja - šta bi okrivljeni voleli ili želeli da neko uradi oštećenom, zbog čega ne predstavljaju ugrožavanje sigurnosti.

Suprotno tome, u presudi Višeg suda u Beogradu, u predmetu u kojem je oštećeni tadašnji predsednik Vlade Aleksandar Vučić, sud procenjuje da rečenice:

„Vučića treba ubiti jer je izdajnik srpskog naroda, jer brani da dođe car i krije od naroda da se ne ostvari proročanstvo iz 1997. godine jer je mason i vodi Srbiju u EU i NATO“, predstavljaju pretnje, odnosno ugrožavanje sigurnosti i okrivljenog osuđuje na 4 meseca zatvora.

Potvrda ovakvom zaključku može se naći u odeljku sa podnaslovom „Radnje izvršenja dela“ u gornjem delu teksta gde je uređen prikaz radnji izvršenja u osuđujućim presudama za ugrožavanje sigurnosti, koje prema oceni autora ne predstavljaju izrečene pretnje, već se mogu svrstati u izraženo mišljenje.

Razlika u tumačenju postojanja pretnje evidentna je i na nivou Posebnog tužilaštva, koje je odbacilo brojne krivične prijave za ugrožavanje sigurnosti kada su oštećeni novinari, upravo iz razloga što je procenilo da se radi o izraženom mišljenju, a ne o izrečenoj pretnji, kao što je u gore opisanom slučaju novinarke Snežane Čongradin¹⁸.

17 Kzz 1203/2015 od 20. 01. 2016. godine, dostupno na: <https://vk.sud.rs/sr-lat/kzz-12032015>, [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

18 „Odbačena krivična prijava novinarke Danasa protiv menadžera FSS zbog pretnji“, Danas, 5. avgust 2022., dostupno na: <https://rs.n1info.com/vesti/odbacena-krivicna-prijava-novinarke-danasa-protiv-menadzera-fss-zbog-pretnji/> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

Kriterijumi za utvrđivanje šta predstavlja pretnju se shodno tužilačkoj i sudskoj praksi ne razlikuju samo između različitih stavova ugrožavanja sigurnosti, već se i u okviru kvalifikovanog oblika (st. 3) u odnosu na različite kategorije oštećenih. To se može zaključiti i iz neuporedivo manjeg broja pravnosnažnih presuda kada su oštećeni novinari (10) koji godinama podnose krivične prijave za ugrožavanje sigurnosti, u odnosu na Predsednika Republike (25).

S tim u vezi, Evropski sud za ljudska prava u brojnim odlukama, tumačeći dopuštenost ograničenja prava na slobodu izražavanja naglašava: „*Granice dozvoljene kritike su šire u odnosu na predstavnike Vlade, nego u odnosu na ostale građane, čak i političare. U demokratskom sistemu radnje ili propusti Vlade moraju biti podvrgnuti pomnoj kontroli ne samo zakonodavnih i sudskih vlasti, već i štampe i javnog mnjenja. Nadalje, dominantan položaj koji Vlada zauzima čini neophodnim da pokaže uzdržanost u pribegavanju krivičnih postupka, posebno kada su na raspolaganju druga sredstva za odgovor na neopravdane napade i kritike svojih protivnika ili medija*¹⁹“. Međutim, Evropski sud za ljudska prava ne smatra da pozivanje na nasilje spada pod zaštitu člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama u slučajevima gde postoji namerna i direktna upotreba reči koje podstiču nasilje, a gde postoji realna mogućnost da do nasilja dođe²⁰. Neophodno je dakle, prilikom odlučivanja o sankcionisanju određene objavi proceniti i realnu mogućnost da do nasilja dođe.

U primeru Srbije, Predsednik Republike koji ima obezbeđenje koje vrlo ažurno reaguje i podiže bezbednosne mere na najveći mogući nivo kada se pojavi bilo kakva naznaka pretnje u digitalnom prostoru ima manje verovatnoće da bude napadnut od strane običnog građanina koji na nekoj društvenoj mreži izražava nezadovoljstvo zbog političke situacije, od novinara koji nemaju obezbeđenje i zaista doživljavaju pored svakodnevnog verbalnog nasilja i fizičko nasilje.

Evropski sud uvodi i dobro poznati trodelni test ocene da li je konkretno ograničenje prava bilo dozvoljeno. On će biti ispunjen ako je ograničenje zakonito, ako služi ostvarenju legitimnog cilja – a ovaj cilj je propisan stavom dva čl. 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda – interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva. Pored ova dva kriterijuma, ograničenje mora biti neophodno u demokratskom društvu. Evropski sud uvodi i načelo srazmernosti između korišćenih sredstava i cilja koji se želi postići. U kontekstu slobode izražavanja, načelo srazmernosti je u više odluka Evropskog suda

19 Castells v. Spain, application no. 11798/85, dostupno na: [20 Sürek v. Turkey \(No. 3\), App No 24735/94, dostupno na:](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{„appno“:[„11798/85“]} .</p>
</div>
<div data-bbox=)

posmatrano upravo kroz prizmu ograničenja slobode izražavanja i zatvorske sankcije koja je bila dosuđena, kao najrigidniji oblik ograničenja slobode izražavanja. Tako u presudi Perinček protiv Švajcarske²¹ u kom zaključuje da je zatvorska kazna bila nesrazmerno ograničenje prava na slobodu izražavanja podnosioca.

Na ovom mestu, važno je pomenuti i slučaj Stern Taulats and Roura Capellera protiv Španije²² u kom su podnosioci predstavke osuđeni zbog toga što su palili fotografije kraljevskog para na demonstracijama. Evropski sud za ljudska prava utvrdio je povredu čl. 10 Evropske konvencije navodeći da namera podnosioca predstavke nije bila da bilo koga podstaknu da izvrši akte nasilja nad kraljem, a akt ove vrste treba tumačiti kao simbolično izražavanje nezadovoljstva i protesta. Iako je performans uključivao paljenje fotografije, bio je sredstvo za izražavanje mišljenja u debati o pitanju od javnog interesa, odnosno instituciji monarhije. Sud je u tom kontekstu ponovio da se sloboda izražavanja proteže na „informacije“ i „ideje“ koje su vredale, šokirale ili uznemiravale: to su bili zahtevi pluralizma, tolerancije i širokogrudosti, bez kojih nije bilo „demokratskog društva“.

Arbitrarno široko tumačenje pojma pretnje kada je oštećeni predsednik Republike, medijski linč kojem su izloženi okrivljeni u ovom postupcima i nepoštovanje pretpostavke nevinosti, govore u prilog tome da se procesuiranje za ovo krivično delo zloupotrebljava radi zastrašivanja javnosti. Posledice po okrivljene dodatno pogoršavaju mediji koji ne izveštavaju o velikom broju slučajeva u kojima se odbacuje krivična prijava ili obustavlja krivično gonjenje. Bez obzira na ishod krivičnog postupka, posledice ostaju kako za pojedinca, tako i po javnost u celini. Tako je o ženskoj osobi o čijem slučaju je bilo reči u gornjem delu teksta, a koja je oslobođena odlukom Apelacionog suda da je pretila deci Predsednika Republike izašao niz članaka u kojima, ne samo da nije poštovana pretpostavka nevinosti, nego su iznošeni i nedopustivi detalji iz njenog privatnog života koji se odnose kako na nju, tako i na njenu porodicu. Tako je i internet portal telegraf.rs detaljno izveštavao o svim pretnjama Predsedniku Republike, pa i u onim slučajevima u kojima je kasnije odbačena krivična prijava²³ pod naslovom: Stiču nove pretnje Vučiću: Na Fejsbuku objavili umrlicu, policija traga za još jednim tviterašem. Iako je Apelacioni sud u ovom slučaju utvrdio da nisu postojali elementi biča krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti, te je oslobodio okrivljenog, ova informacija nije objavljena.

21 Perinček v. Switzerland, App. no. 27510/08, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-158235&filename=> .

22 Otegi Mondragon and others v. Spain, Applications nos. 4184/15, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22respondent%22:%7B%22ESP%22%7D,%22documentcollectionid%22:%7B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%7D,%22itemid%22:%7B%22001-187510%22%7D%7D> .

23 „Stiču nove pretnje Vučiću: Na Fejsbuku objavili umrlicu, policija traga za još jednim tviterašem“, Telegraf, 26. jul 2019., dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/politika/3086225-stizu-nove-pretnje-vucicu-policija-traga-za-jos-jednim-tvierasem-foto> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine] .

Ovakva praksa ne stigmatizuje samo pojedince, već se i čitava javnost zastrašuje slanjem poruke da reči kojima se kritikuje predsednik Republike moraju biti pažljivo odabrane, pažljivije nego u svim drugim slučajevima, kao što su nerešeni slučajevi napada na novinare, na koje kontinuirano upozoravaju novinarska udruženja^{24,25}. Suprotno praksi Evropskog suda za ljudska prava, pravosudni organi Republike Srbije, u velikom broju slučajeva, ne smatraju da je predsednik Republike dužan da razvije veći stepen tolerancije na kritiku, niti da trpi informacije koje ga možda vređaju, šokiraju ili uznemiravaju.

Rečnik koji upotrebljavaju ostali funkcioneri Vlade Srbije ovo dodatno ilustruje. Tako Ministar unutrašnjih poslova, Aleksandar Vulin u jednoj svojoj izjavi o navodnim pretnjama Predsedniku Republike navodi u zvaničnom saopštenju svog ministarstva:

„Nađete vi tog idiota, tog ološa, završimo mi to sve, ali opasnije je mnogo to što se takvim idiotima iz političkih krugova daju ideje. Nije to njemu tek tako palo na pamet, nego opozicija kaže da će razgovarati sa Vučićem samo ako hoće da ode sa vlasti, kažu on je kriminalac, njegovog četvorogodišnjeg sina Vukana treba uhapsiti ako pokuša da napusti zemlju. Ta gadost i ta prljavština dolazi iz našeg javnog života. U našem javnom životu potpuno je dozvoljeno da mrzite Aleksandra Vučića, to je prihvatljivo, ne smete nikog da mrzite osim njega. U modernom svetu možete da mrzite Aleksandra Vučića nekažnjeno i možete Ruse da mrzite nekažnjeno, sve ostalo je zabranjeno. Sve ostalo morate da objašnjavate, a za ove dve stvari možete da radite kako god i šta god hoćete“.

Posledica ogromnog pritiska na okrivljene je i to što je najveći broj osuđujućih presuda kada je oštećeni bio predsednik Aleksandar Vučić rezultat sklapanja sporazuma o priznanju krivičnog dela (18 od 23). Postojeća praksa, iako neujednačena, ipak ostavlja prostora za usvajanje oslobađajuće presude. Sa druge strane nedostatak sredstava za angažovanje branioca, medijski pritisak i izjave javnih funkcionera kojima se prejudicira ishod krivičnog postupka igraju ulogu u donošenju odluke okrivljenih da sklope sporazum.

Imajući sve u vidu može se reći da je okrivljenima povređeno pravo na pravično suđenje u najmanje dve elementa – pretpostavka nevinosti i pravo na nezavisnog i nepristrasnog sudiju. Ovo drugo imajući u vidu ne samo medijski pritisak na sudije već i aktivnu ulogu koju bi trebalo da imaju u potvrđivanju

24 „NUNS pozvao nadležne da reše sve slučajeve pretnji Isidori Kovačević“, N1 Beograd, 30. april 2022. godine, dostupno na: <https://rs.n1info.com/vesti/nuns-pozvao-nadlezne-da-rese-sve-slucajeve-pretnji-isidori-kovacevic/> pristupljeno 10. 8. 2022. godine .

25 „Pretnje Sejdinoviću – znak da režim neće prezati od represije nad građanima“, Beta, 10. februar 2019. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/pretnje-sejdinovicu-znak-da-rezim-ence-prezati-od-represije-nad-gradjanima/> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine] .

sporazuma o priznanju krivičnog dela. Naime, sudija je dužan od odbije sporazum ako predmet optužbe nije krivično delo, odnosno ako nema dovoljno dokaza za opravdanu sumnju da je okrivljeni učinio delo koje je predmet optužbe.²⁶ Međutim, u većem broju osuđujućih presuda na osnovu potvrđenih sporazuma o priznanju krivičnog dela kao radnje izvršenja figuriraju poruke okrivljenih kojima nedostaje objektivni element, jer ne stavljaju u izgled oštećenih neko zlo i/ili nisu konkretne i ostvarive. Mnoge od poruka su svakako veoma uvredljive sadržine i predstavljaju iskazivanje mržnje prema predsedniku, želje da mu se nešto loše dogodi, ali ne predstavljaju pretnje u smislu ovog krivičnog dela. Sa druge nedostaje im i subjektivni element budući da oštećeni nije dao iskaz kojim bi potvrdio da je zaista osetio strah.

Istraživanje je notiralo i značajne probleme u procesuiranju osnovnog oblika krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st.1) na uzorku 22 presude u kojem smo imali uvid u Više sudu, a u kojima se oštećeni pojavljivali aktivisti, umetnici i žene, kao i građani koji ne pripadaju posebnim ranjivim grupama. Primetno je da krivični postupci traju znatno duže, te je u jednom predmetu čak došlo do apsolutne zastare. Prikupljeni podaci govore o tome da odgovornosti za kašnjenje leži na tužilaštvu jer je u jednom slučaju od prijave do optuženja prošlo čak dve godine. I ovde kao i kod kvalifikovanog oblika iz stava 3 veliki je udeo osuđujućih presuda (20 od 22), međutim udeo predmeta rešenih postizanjem sporazuma o priznanju krivičnog dela je manji od ¼. Ukoliko sporazum posmatramo ne samo kao mehanizam rasterećivanja rada sudova i tužilaštava, veći i mehanizam ublažavanja sekundarne viktimizacije žrtava rodno zasnovanog nasilja čini se da je ovde propuštena prilika.

Iz ukupnog broja nerešenih predmeta (462) nije moguće izdvojiti one koji se odnose na osnovni oblik krivičnog dela budući da nije dostavljen izdvojen broj krivičnih prijava i presuda donetih po ostalim stavovima ugrožavanja sigurnosti, međutim može se osnovano pretpostaviti da većina nerešenih predmeta otpada upravo na osnovni oblik. Na uzorku presuda u koje smo imali uvid veoma retko se određuju mere obezbeđenja prisustva okrivljenog (1 od 22) i retko se izriču kazne zatvora (1 od 22). Ovo posebno teško pogađa žene kao ranjivu grupu i žrtve rodno zasnovanog nasilja, utiče na njihovu viktimizaciju i produženi osećaj straha za sopstvenu bezbednost, što demotiviše prijavljivanje ovih krivičnih dela.

VII ZAKLJUČAK

Analizom svih javno dostupnih podataka i prakse sudova u koju smo imali uvid, istraživanje je kao problem u ostvarivanju krivičnopravne zaštite građana, novinara i aktivista identifikovalo neujednačenu praksu usled koje procesuiranje istog krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti ima različite i oprečne rezultate, u zavisnosti od svojstva oštećenih i time stvara pravnu nesigurnost. Kada su novinari oštećeni, nedostatak procesuiranja realnih i ostvarivih pretnji slabi generalno preventivni efekat i stvara atmosferu koja guši slobodu izražavanja i pogoduje autocenzuri. Kada su oštećeni javni funkcioneri, trend procesuiranja suprotan ranije ustaljenoj praksi domaćih sudova i Evropskog suda za ljudska prava troši oskudne resurse pravosuđa targetirajući građane koji možda izražavaju uvredljive, šokantne i uznemirujuće ideje i informacije, ali ne i pretnje koje zavređuju krivičnu odgovornost. Na ovaj način dodatno se doprinosi atmosferi koja pogoduje autocenzuri ne samo profesionalnih novinara već i tzv. novinara društvenih medija, odnosno šire javnosti na društvenim mrežama koja je postala zaseban kanal javnog informisanja. Kao i u mnogim drugim primerima u Srbiji problem ne leži u zakonima, već u njihovoj primeni.

U rešavanju ovih problema neophodno je usvojiti sveobuhvatni princip koji bi osigurao da usvajanje eventualnih izmena Krivičnog zakonika radi jačanja krivičnopravne zaštite novinara ne ostane mrtvo slovo na papiru, ili još gore postane mehanizam za gušenje slobode izražavanja. Iako se ovo istraživanje nije bavilo resursima koji su na raspolaganju Posebnog tužilaštva za visokotehnološki kriminal indikativno je i poražavajuće da je njihov sajt u fazi izrade duže od decenije, te da je čak i email komunikacija otežana nefunkcionalnim anti-spam alatom. Ovo može biti objašnjenje i veoma malog broja krivičnih prijava za određena krivična dela. Sa druge strane, Viši sud u Beogradu nema posebno odeljenje za visokotehnološki kriminal. Posledica može biti i to da predmet bude dodeljen sudiji koji nije upoznat sa funkcionisanjem društvenih mreža, što se i dogodilo u jednom predmetu YUCOM-a u kojem sudija nije znao kao funkcionise i kako se koristi Facebook. Shodno tome i podacima u koju smo imali uvid može se postaviti i pitanje postojanje potrebe za kontinuiranim obukama, posebno za rad na predmetima u kojima oštećeni novinari. Potreba za takvim obukom postoji i kada su u pitanju žene, kao posebna ugrožena grupa koja trpi najteže posledice digitalnog nasilja. Istraživanje je kao poseban problem istaklo neefikasnost u procesuiranju krivičnog dela proganjanje i potrebu da se dopunom Krivičnog zakonika odgovori na nove trendove poput tzv. osvetničke pornografije.

Nacrt izmena i dopuna Krivičnog zakonika Ministarstva pravde²⁷, objavljen 2021. godine uz obrazloženje da je *ratio legis* poboljšanje krivičnopravne zaštita novinara, nakon kritike stručne javnosti²⁸ da zapravo sužava slobodu izražavanja, nije otišao Vladi Republike Srbije na usvajanje. Ovaj primer najbolje oslikava višegodišnji trend prikazivanja zakonodavnih izmena kao uspeha na putu euro integracija. Usvajanje Zakona, koji se često ne primenjuju u praksi, je daleko lakše od ulaganja suštinskih napora da se realna situacija promeni na bolje.

Zakonodavac je sa pravom izdvojio kvalifikovani oblik krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti imajući u vid značaj bezbednosti kruga oštećenih lica, u koje je uključio i novinare. Potreba za zaštitom fizičkog i psihičkog integriteta javnih funkcionera se međutim ne odnosi na kritiku njihovog rada, čak i kada ta kritika prelazi granice pristojnog govora. Javni funkcioneri ne bi smeli da budu zaštićeni od kritike, već bi sa pravom trebalo da je se plaše. Sa druge strane novinari koji često kritički izveštavaju o radu javnih funkcionera i iznose druge stavove suprotne većinskim bi morali da uživaju efikasnu sudsku zaštitu od onlajn pretnji. U skladu sa svim gore navedenim, nadležnim državnim organima upućujemo sledeće preporuke.

Preporuke

1. Raditi na otklanjanju pravne nesigurnosti ujednačavanjem tužilačke i sudske prakse u predmetima za krivično delo ugrožavanje sigurnosti i usklađivanjem iste sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, a u skladu sa čl. 18 Ustava Republike Srbije.
2. Obezbediti sprovođenje kontinuiranih obuka za tužioce i sudije za postupanje u predmetima u kojima se oštećeni pojavljuju novinari i žene kao žrtve rodno zasnovanog nasilja
3. Obezbediti adekvatne resurse za rad Posebnog tužilaštva za visokotehnoški kriminal, uključujući izradu funkcionalnog sajta i alata za komunikaciju sa oštećenim građanima.
4. Razmotriti usvajanje načelo hitnosti postupanja u predmetima u kojima su oštećeni žene kao žrtve rodno zasnovanog nasilja poput krivičnih dela ugrožavanja sigurnosti i proganjanja.
5. Izmenama i dopunama Krivičnog zakonika uvesti posebno krivično delo koje se odnosi na osvetničku pornografiju, a koje se goni po predlogu oštećenog.

27 Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, Ministarstvo pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Nacrt%20zakona%20o%20izmenama%20i%20dopunama%20KZ%20sa%20obrazloženjem%20i%20pregledom%20odredaba....docx> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

28 „Da li je više represije manje represije?“, Milena Vasić, Otvorena vrata pravosuđa, 1. novembar 2021., dostupno na: <https://www.otvorenavratapравosuđa.rs/teme/krivico-pravo/da-li-je-vise-represije-manje-represije> [pristupljeno 10. 08. 2022. godine].

VIII ANEKS

Zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja

Višem Javnom tužilaštvu u Beogradu
Posebnom odeljenju za visokotehnološki kriminal
Savska 17a
11000 Beograd

Z A H T E V **za pristup informacijama od javnog značaja**

Na osnovu člana 15. st. 1. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja („Službeni glasnik RS”, br. 120/04, 54/07, 104/09 i 36/10), molimo da nam u svrhe istraživanja dostavite sledeće informacije iz nadležnosti vašeg tužilaštva:

1. Broj krivičnih prijava podnetih u periodu od 1. 1. 2017. godine do 1.1. 2022. godine za sledeća krivična dela:
 - a) Ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138. Molimo vas da nam posebno izdvojite krivične prijave za čl. 138 st. 3 Krivičnog zakonika;
 - b) Izazivanje panike i nereda iz čl. 343 Krivičnog zakonika;
 - c) Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja iz čl. 309 Krivičnog zakonika;
 - d) Rasna i druga diskriminacija iz čl. 387 Krivičnog zakonika. Molimo vas da nam posebno izdvojite krivične prijave za čl. 387 st. 2 Krivičnog zakonika;
 - e) Povreda ravnopravnosti iz čl. 128 Krivičnog zakonika;
 - f) Proganjanje iz čl. 138a Krivičnog zakonika.

2. Molimo vas da nam za isti period izdvojite broj krivičnih prijava u kojima je postupalo vaše tužilaštvo, a oštećeni su: Predsednik Republike, Aleksandar Vučić, Predsednica Vlade, Ana Brnabić, narodni poslanik Vladimir Đukanović, ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin, ministar odbrane Nebojša Stefanović, ministar finansija Siniša Mali, ministar prosvete nauke i tehnološkog razvoja Branko Ružić, ministar poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Branislav Nedimović, ministarka rudarstva i energetike Zorana Mihajlović, ministarka kulture i informisanja Maja Gojković, ministarka pravde Maja Popović, ministarka privrede Anđelka Atanasković, ministarka zaštite životne sredine Irena Vujović, ministar građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Tomislav Momirović, ministarka trgovine turizma i telekomunikacija Tatjana Matić, ministarka državne uprave i lokalne samouprave Marija Obradović, ministarka za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Gordana Čomić, ministar spoljnih poslova Nikola Selaković, ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović, ministar zdravlja Zlatibor Lončar, ministarka za rad, zapošljavanje boračka i socijalna pitanja Darija Kisić Tepavčević, ministar za brigu o porodici i demografiju Ratko Dmitrović, ministar omladine i sporta Vanja Udovičić, ministar za brigu o selu Milan Krkobabić i ministri bez portfelja – Nenad Popović i Novica Tončev. Molimo vas da nam izdvojite o kojim se krivičnim delima radi.
3. Broj zahteva za određivanje pritvora podnetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo. Molimo vas da nam naznačite broj usvojenih i broj odbijenih zahteva.
4. Broj osuđujućih presuda donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
5. Broj osuđujućih presuda donetih na osnovu člana 313. Zakonika o krivičnom postupku donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
6. Broj osuđujućih presuda u kojima je određena sankcija uslovna osuda donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
7. Broj osuđujućih presuda u kojima je određena sankcija sudska opomena donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.

8. Broj osuđujućih presuda u kojima je određena sankcija zatvorska kazna donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
9. Broj osuđujućih presuda u kojima su izrečene mere bezbednosti iz člana 79 Krivičnog zakonika Republike Srbije i vrste mera bezbednosti donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
10. Broj postupaka u kojima su izrečene mere iz člana 197 Zakonika o krivičnom postupku donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
11. Broj oslobađajućih presuda donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
12. Broj postupaka koji su okončani odbacivanjem krivične prijave donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.
13. Broj postupaka koji su okončani odbacivanjem krivične prijave usled ispunjenja obaveze iz člana 283. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije donetih za krivična dela izlistana u pitanju br. 1 za period od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima za koje je bilo nadležno ovo tužilaštvo.

Molimo da nam navedene podatke dostavite elektronskom poštom na adresu office@yucom.org.rs ili redovnom poštom na adresu Komiteta pravnika za ljudska prava – Kneza Miloša br. 4, Beograd.

Viši sud u Beogradu
Savska 17a
11 000 Beograd

Z A H T E V
za pristup informacijama od javnog značaja

Na osnovu člana 15. st. 1. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja („Službeni glasnik RS“, br. 120/04, 54/07, 104/09 i 36/10), molimo da nam u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti u svrhe istraživanja dostavite sledeće informacije:

Kopije pravnosnažnih presuda donetih u periodu od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima koje je vodilo Više tužilaštvo u Beogradu, posebno odeljenje za Visokotehnoški kriminal za krivična dela:

1. Ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138. Krivičnog zakonika;
2. Izazivanje panike i nereda iz čl. 343 Krivičnog zakonika;
3. Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja iz čl. 309 Krivičnog zakonika;
4. Rasna i druga diskriminacija iz čl. 387 Krivičnog zakonika;
5. Povreda ravnopravnosti iz čl. 128 Krivičnog zakonika;
6. Proganjanje iz čl. 138a Krivičnog zakonika.

Molimo vas da, ukoliko zbog obima dokumentacije niste u mogućnosti da nam dostavite presude zakažete termin kada bi mogli da izvršimo uvid u navedene presude u prostorijama suda.

Molimo da nam navedene podatke dostavite elektronskom poštom na adresu office@yucom.org.rs ili redovnom poštom na adresu Komiteta pravnika za ljudska prava – Kneza Miloša br. 4, Beograd.

Apelacioni sud u Beogradu
Nemanjina br. 9
11 000 Beograd

Z A H T E V
za pristup informacijama od javnog značaja

Na osnovu člana 15. st. 1. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja („Službeni glasnik RS“, br. 120/04, 54/07, 104/09 i 36/10), molimo da nam u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti u svrhe istraživanja dostavite sledeće informacije:

Kopije pravnosnažnih presuda donetih u periodu od 1. 1. 2017. godine do 1. 1. 2022. godine u postupcima koje je vodilo Više tužilaštvo u Beogradu, posebno odeljenje za Visokotehnoški kriminal za krivična dela:

1. Ugrožavanje sigurnosti iz čl. 138. Krivičnog zakonika;
2. Izazivanje panike i nereda iz čl. 343 Krivičnog zakonika;
3. Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja iz čl. 309 Krivičnog zakonika;
4. Rasna i druga diskriminacija iz čl. 387 Krivičnog zakonika;
5. Povreda ravnopravnosti iz čl. 128 Krivičnog zakonika;
6. Proganjanje iz čl. 138a Krivičnog zakonika.

Molimo vas da, ukoliko zbog obima dokumentacije niste u mogućnosti da nam dostavite presude zakažete termin kada bi mogli da izvršimo uvid u navedene presude u prostorijama suda.

Molimo da nam navedene podatke dostavite elektronskom poštom na adresu office@yucom.org.rs ili redovnom poštom na adresu Komiteta pravika za ljudska prava – Kneza Miloša br. 4, Beograd.